

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ
STUDIUM**

2012 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zuzana Kňazková

Metódy a formy vzdelávania dospelých

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Bc. Simona Bejvlová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**BACHELOR COMBINED (PART TIME)
STUDIES**

2012 - 2013

BACHELOR THESIS

Zuzana Kňazková

Methods and forms of adult education

Prague 2013

The bachelor Thesis Work Supervisor:
Mgr. Bc. Simona Bejvlová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 12.3.2013

Zuzana Kňazková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat *Mgr. Bc. Simone Bejlové* za cenné rady, podněty a připomínky při zpracování bakalářské práce.

Anotace

V širšom vymedzení sa táto bakalárska práca zaoberá vzdelávaním dospelých a zameriava sa na problematiku vyučovania. V užšom vymedzení práca popisuje problematiku výučby dospelých, zameriava sa na formy a metódy vzdelávania dospelých a na ich využitie v praxi. V praktickej časti je potom jedna z foriem vzdelávania dospelých analyzovaná.

Kľúčové pojmy

E-learning, dotazníkové šetrenia, formy vzdelávania dospelých, metódy vzdelávania dospelých, vzdelávanie dospelých.

Annotation

In a broader definition, this thesis deals with adult education and focuses on the problems of teaching. In a narrower definition thesis describes teaching adults, focusing on the forms and methods of adult education, and to use them in practice. In practical part, is one form of adults education analyzed.

Key words

Adult education, e-learning, forms of adult education, methods of adult education, questionnaire survey.

OBSAH

ÚVOD	8
1. VZDELÁVANIE DOSPELÝCH	10
1.2 História vzdelávania dospelých v Českej republike	11
1.3 Súčasná situácia vo vzdelávaní dospelých	12
2. FORMY VZDELÁVANIA DOSPELÝCH	14
2.1 Charakteristika pojmu forma	14
2.2 Klasifikácia foriem vzdelávania dospelých	15
2.3 Formy vzdelávania dospelých v školách	16
2.3.1 Formy ďalšieho vzdelávania dospelých	21
2.4 Formy občianskeho a záujmového vzdelávania dospelých	23
2.5 Formy profesijného vzdelávania dospelých	24
2.6 Formy vzdelávania seniorov	27
2.7 E-learning, nová forma vzdelávania dospelých	28
3. METÓDY VZDELÁVANIA DOSPELÝCH	32
3.1 Charakteristika a triedenie metód vzdelávania dospelých	32
3.2 Charakteristika vybraných didaktických metód	34
3.3 Výber metód	39
4. VÝSKUM	42
4.1 Cieľ výskumu, stanovenie hypotéz, priebeh a metódy výskumu	42
4.2 Rozbor a porovnanie výsledkov	43
4.3 Záver výskumu	51
ZÁVER	52
ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	53
ZOZNAM PRÍLOH	55
PRÍLOHY	I

ÚVOD

Vysoká dynamika vývoja spoločnosti kladie na jej členov zvýšené nároky a obstať môže len jedinec dostatočne schopný sa daným zmenám prispôbiť. Dospelosťou nie je výchova a vzdelávanie ukončené, pretože človek nie je pripravený na všetko, čo ho v živote stretne, učíme sa celý život. Človeku by v dnešnej spoločnosti mala byť poskytnutá možnosť ďalej sa vzdelávať v rôznych štádiách jeho vývoja. Vzdelávanie teda nie je len prípravou na dospelosť, ale je to nepretržitý proces. Škola nám poskytne nástroje duševného rastu a ostatné závisí len na prijatí a výklade skúseností. Vzdelávanie nám pomáha zvládnuť všetky životné javy a dospelí cítujú túto potrebu omnoho viac. Dôvodom sú skutočnosti, že sa neorientujú v čoraz viac zložitejšom a modernizovanom svete. Všeobecne je uvádzané, že s vyšším vekom sa u väčšiny ľudí pamäť zhoršuje. Neplatí to však u každého. Schopnosť učiť sa pretrváva aj v dospelosti a môže byť efektívne využitá. Dospelý jedinec cíti rozdiel medzi tým čo je a tým čím chce byť, preto má snahu učiť sa neustále zdokonaľovať. V mnohých smeroch nepostačuje nárokom, ktoré sú na neho kladené zo strany zamestnávateľa, rodiny, prostredia alebo verejnej činnosti. Premennivosť životných podmienok a neustála zmena, ktorá je charakteristická pre informačnú dobu, čini zo vzdelania nástroj umožňujúci kariérny postup v zamestnaní, väčšiu prestíž, výkonnosť a schopnosť úspešne riešiť problémy a konflikty. Vzdelávanie, tak ako každá činnosť, je vedená snahou človeka uspokojiť svoje potreby. Medzi jednu z potrieb patrí potreba poznania, na základe ktorej sa získava už v detstve mimoriadne bohatá a mnohostranná štruktúra informácií. Ktorákoľvek potreba, ktorá je vnútorným zdrojom potenciálnej aktivity, sa realizuje až v konkrétnej situácii, pri stretnutí s predmetom vedúcim k uspokojeniu. Možno teda povedať, že vzdelávanie v mladosti a dospelosti sú vzájomne nezastupiteľné. V podnikovej sfére možno pod vzdelávacou potrebou rozumieť určitý deficit informácií, vedomostí, schopností, spôsobov jednania alebo správania, ktorými pracovník disponuje a ktoré si vyžaduje jeho profesia, pracovná pozícia, rola a odborné kompetencie. Práve v tejto sfére je dôležité aby si zamestnanec osvojil tie znalosti a schopnosti, ktoré pomôžu zvýšiť výkon organizácie a tým zlepšiť zisk a konkurencieschopnosť. Každá firma vie, že je dôležité vyrábať kvalitne, rýchlo a za čo najmenšie náklady. Toto poslanstvo sa odráža aj v politike

vzdelávania zamestnancov a to tak, že už nielen identifikuje vzdelávacie potreby zamestnancov, plánuje, ale i kontroluje. Nezaujíma sa len o to čo bude zamestnanec študovať, ale aj o to či prostriedky na vzdelanie boli využité efektívne. Súčasťou tohto procesu je aj kvalifikovaný a kompetentný lektor.

Cieľom teoretickej časti práce bude teda nielen objasnenie pojmov vzdelávania dospelých a osoby vzdelávateľa dospelých, ale hlavne vysvetlenie foriem a metód vzdelávania dospelých. Cieľom praktickej časti bude overenie alebo vyvrátenie stanovených hypotéz, týkajúcich sa jednej z foriem vzdelávania dospelých, konkrétne e-learningu.

1. VZDELÁVANIE DOSPELÝCH

Stále viac ľudí a to nielen vo vyspelých krajinách západného sveta žije v prostredí založenom na šírení a získavaní informácií. Celoživotné učenie sa preto stáva nutnosťou a nikdy nekončiacim procesom. Prvá kapitola zoznámi so základnými pojmami vzdelávania a rozoberie vzdelávanie dospelých z historického ale aj súčasného hľadiska.

1.1 Definícia vzdelávania dospelých

Vzdelávanie je proces, v ktorom si jedinec osvojuje sústavu poznatkov a činností, ktorú vnútorným spracovaním – učením – pretvára do vedomostí, znalostí, schopností a návykov. Pojem vzdelávanie sa v pedagogickej teórii chápe ako proces zámerného a organizovaného osvojovania poznatkov, zručností, postojov a iné, typicky realizovaných prostredníctvom školského vyučovania. Tento proces sa odohráva medzi dvoma činiteľmi: medzi vyučujúcim (učiteľ, lektor) a vzdelávaným (žiakom, študentom, účastníkom vzdelávacieho procesu).¹ Vzdelávanie, nech už je realizované akoukoľvek formou, je vo svojej podstate komunikačným procesom. Ide o výmenu informácií medzi účastníkmi a vyučujúcim.

Vyučovanie je činnosť učiteľa (lektora), ktorý iniciuje, motivuje a usmerňuje učenie žiaka (účastníka) tak, aby dosiahol žiaduceho (cieľového) stavu, t.j. určitej sústavy vedomostí, zručností a návykov. Učiteľ vychádza z určitého, poznaného stavu vedomostí a zručností u žiaka a volí najvhodnejšie postupy, aby z tohto stavu previedol žiaka na vyššiu hladinu osvojovania.

Učenie je činnosť žiaka (účastníka), ktorá spočíva v kvalitatívnom a kvantitatívnom náraste osvojených poznatkov, ale tiež aj v prenose a prípadne zmene hodnôt, postojov, záujmov a ďalších prvkov smerujúcich k ďalšiemu rozvoju človeka. Biologickým základom učenia je nutnosť neustáleho prispôsobovania organizmu premenlivému životnému prostrediu pre zachovanie svojej existencie. Fyziologický

---

¹ VETEŠKA, Jaroslav. *Nové paradigma v kurikulu vzdelávania dospelých*. Vyd. 1. Praha: Educa Service, 2009, 344 s. ISBN 978-80-87306-04-8

výklad učenia tento kontakt s jedincom potvrdzuje tým, že sa vytvárajú dočasné spoje a menia sa vlastnosti vyššej nervovej činnosti k zabezpečeniu lepšieho prieniku organizmu do prostredia. Podľa Piageta možno učenie pojať ako nárast poznania a skúseností, ako asimiláciu, kedy sa začleňujú nové podnety do schém činností človeka.²

Výučba dospelých je synonymum pojmu vyučovanie, alebo tiež vzdelávací proces zahrnujúci okrem bezprostredného vyučovania aj ciele, prostriedky a výsledky výučby. Učiteľ tu vystupuje riadiaci subjekt a študujúci ako riadený objekt.

Andragogika nesprávne chápaná ako synonymum vzdelávania dospelých je teóriou o vzdelávaní dospelých.³

Vzdelávateľ riadi osvojovací proces vzdelávaných. Požiadavky na jeho vzdelávateľskú spôsobilosť sú vysoké, vedľa odbornosti by mal mať aj schopnosti pedagogické a psychologické.

Vzdelávaný – ak hovoríme o vzdelávacom procese dospelých, je jeho pozícia odlišná od vzdelávacieho procesu žiaka v škole. Tu má charakter skôr partnerský v rovnocennej interakcii vyučujúci – vzdelávaný.

1.2 História vzdelávania dospelých v Českej republike

V českých zemiach ovplyvnilo vzdelanie predovšetkým národné obrozenie, postupný rozpad feudálnych vzťahov, vznik meštianstva, proletariátu, českej inteligencie, nástup priemyselnej revolúcie. Význačné miesto v dejinách českého vzdelávania dospelých ma v deväťdesiatych rokoch minulého storočia Robotnícka akadémia, ktorej spoluzakladateľ bol T.G.Masaryk. Vzdelávacie aktivity sa rozvíjali rôzne, napr. i v rámci telovýchovného hnutia. Okolo prelomu 19. a 20. storočia sa prejavujú tendencie o koordináciu a plánovanie vzdelávacej činnosti pri súčasnej špecializácii a diferenciacii systému. Špecializácie jednotlivých inštitúcií sú dôsledkom

---

² MUŽÍK, Jaroslav. *Androdidaktika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2004, 146s. ISBN 80-735-7045-9, s.14

³ PALÁN, Zdeněk. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2003, 199 s. ISBN 80-867-2303-8, s.15

rozmachu vzdelávania dospelých.⁴ Po vzniku československého štátu sa dostáva vzdelávaniu dospelých po prvý krát finančnej a legislatívnej podpory zo strany oficiálnych orgánov. Toto všetko viedlo k rozmachu nových typov vzdelávania dospelých, napr. ľudové školy a vyššie ľudové školy, ktoré boli zamerané prevažne na všeobecne vzdelávaciu činnosť a rekvalifikácie nezamestnaných.⁵ Prvými zákonmi vzťahujúcimi sa k vzdelávaniu dospelých bol v Českej republike zákon č. 67 zo dňa 7.2. 1919 o organizácii občianskej výchovy a dekrét prezidenta o štátnej starostlivosti osvetovej č. 130 z dňa 26.10. 1945, ktorý sa netýkal iba občianskej výchovy, ale snažil sa podchytiť celú sústavu politickej a kultúrnej výchovy ľudu.⁶

1.3 Súčasná situácia vo vzdelávaní dospelých

Súčasná situácia vo vzdelávaní by sa dala charakterizovať takto: hodnota a prestíž vo vzdelaní rastie a stále viac ľudí sa snaží podieľať sa na ďalšom vzdelávaní. Dostupná ponuka však nie je pre všetkých účastníkov rovnaká. Vzdelávanie dospelých sa začína chápať ako súčasť celoživotného vzdelávania a učenia sa. Veľkú úlohu pritom zohrali organizácie ako je UNESCO, OECD, Rada Európy a Európska únia.⁷ Vzdelávanie dospelých sa stalo súčasťou personálnej politiky v organizáciách. Ťažisko vzdelávania dospelých sa výrazne posunulo od záujmového a všeobecného vzdelania k vzdelaniu zameraného na získavanie profesijných kvalifikácií a kompetencií. Neštátne ponuky vzdelávania dospelých prudko rastú a upadá predstava, že vzdelávanie dospelých zabezpečuje sociálna politika štátu. Tradičný usporiadatelia vzdelávania dospelých fungujú aj naďalej, často sa však mení obsah aj metódy ich práce. Do popredia sa dostávajú vzdelávacie formy zamerané na vnútorný svet osobnosti, ako sú napr. terapeutické formy, joga, techniky zvládania stresu, meditácia, seba liečenie, feministická terapia alebo mágia. Tieto zmeny nie sú len zmenami v dôsledku

---

⁴ BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 216 p. ISBN 80-864-3223-8, s.28-29

⁵ PATZAK, Václav. *Lidové školy pro dospělé: Organise a formy*. Praha: Masarykův lidovýchovný ústav, 1928, s.6-7

⁶ [online]. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/CZ_CS.pdf

⁷ VETEŠKA, Jaroslav. *Nové paradigma v kurikulu vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Educa Service, 2009, 344 s. ISBN 978-80-87306-04-8, s.27

spoločenského vývoja a meniacimi sa nárokmi ľudí, ale aj zmenami vo vzdelanostnej úrovni a hodnotách súčasného človeka. Vzdelávanie dospelých preto musí reagovať nielen na spoločenské zmeny.

Ľudia sú náročnejší, kritickejší, vzdelanejší a vyberavejší. Stále vo väčšej miere sa začína presadzovať myšlienka orientácie na účastníka, ktorý je rozhodujúcim elementom procesu vzdelávania a učenia. Jednotné kurikulum bolo nahradené snahou o modálne programy, ktoré sú realizované v kratších kurzoch. Ďalším trendom je nárast distančného vzdelávania na úkor priamej výučby. Nejasný je aj vplyv informačných technológií na vzdelávanie dospelých. Nutnosť a účel vzdelávania sa zdôvodňuje z viacerých hľadísk. Ako účel ďalšieho vzdelávania sa uvádza: druhá vzdelávacia šanca pre ľudí, ktorí z nejakého dôvodu nezískali vzdelanie podľa svojich potrieb, odborné vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie, rozvoj schopností vyplňovať sociálne role v rodine, sociálna starostlivosť týkajúca sa zdravotnej výchovy. V mnohých spoločnostiach sa dopĺňa individuálny rozvoj zámerom spojiť sa so sociálnym cítením, solidaritou a výchovou k občianstvu.⁸ V súčasnosti patria medzi poskytovateľov vzdelávania dospelých predovšetkým komerčné organizácie, agentúry, vzdelávacie firmy, neziskové subjekty a školy.⁹

---

⁸ BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 216 p. ISBN 80-864-3223-8, s.32-33

⁹ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky I*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, 77 s. Texty k distančnému vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1192-X, s.63

2. FORMY VZDELÁVANIA DOSPELÝCH

Vzdelávanie dospelých sa uskutočňuje prostredníctvom rôznorodých foriem. Tie sa diametrálne líšia od foriem vzdelávania detí a mládeže. Formy vzdelávania dospelých majú svoju históriu a vývoj. Z tých najstarších sú známe besedy a tzv. poľné kázania, ktoré boli zamerané na poľnohospodárstvo. Z ďalších foriem možno zmieniť výlety, prednáškové večery a kurzy. Neskoršie sa vyvinuli také formy ako večery otázok a odpovedí, cyklické vzdelávanie, korešpondenčné štúdium atd. Rada foriem ešte nie je teoreticky rozpracovaná, niektoré sa prispôbili našim podmienkam, ďalšie ešte čakajú na svoje presadenie a rozšírenie.¹⁰ Preto v nasledujúcich podkapitolách ponúknem analýzu tých, ktoré sa najviac využívajú.

2.1 Charakteristika pojmu forma

Aby mohlo vzdelávanie dospelých úspešne prebiehať, je nevyhnutná dobrá organizácia v určitom priestore a čase. V tomto prípade hovoríme o organizačnej forme. Pojem organizačná forma vzdelávania dospelých vyjadruje vonkajšie usporiadanie vzdelávacieho procesu s dospelými z hľadiska, času, prostredia, usporiadania a zamerania.¹¹

Pojem forma možno chápať ako:

- Jeden zo základných andragogických pojmov.
- Organizačný rámec vzdelávania dospelých.
- Stavbu vzdelávacieho procesu, ktorého sa zúčastňujú dospelí.
- Súhrn organizačných opatrení a usporiadanie výučby dospelých, pri realizácii určitej vzdelávacej akcie.
- Konkrétnu podobu vzdelávacej akcie (premysleného, plánovitého a organizovaného vzdelávacieho pôsobenia skupín alebo inštitúcií, ktorých cieľom je predanie edukačnej informácie).

---

¹⁰ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.48

¹¹ PALÁN., Zdeněk. *Formy vzdelávání (výuky) dospělých* [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/formy-vzdelavani-vyuky-dospelych>

2.2 Klasifikácia foriem vzdelávania dospelých

Vzdelávacia teória aj prax rozlišujú delenie foriem podľa mnohých kritérií. Vždy záleží na tom aké kritéria daný autor uprednostňuje.

Formy vzdelávania podľa P. Pašky¹²:

- monologické formy,
- dialogické formy,
- kombinované a kolektívne formy,
- formy laboratórnej povahy,
- organizačné a inštitucionálne formy.

Formy vzdelávania podľa V. Bočkové¹³ môžeme rozlíšiť podľa množstva účastníkov na individuálne, párové, skupinové a hromadné. Ďalším delením je delenie z organizačného hľadiska na formy s trvalým zložením účastníkov a na formy z nestálym zložením účastníkov. Podľa dĺžky trvania zmieňuje formy jednorazové, ktoré môžu byť vyvolané konkrétnou naliehavou potrebou a cyklické, určené dlhodobým plánom. Podľa špecifik jednotlivých subsystémov výchovy a vzdelávania dospelých rozoznáva formy školskej výučby dospelých, formy vzdelávania pracovníkov v organizáciách a formy mimoškolského vzdelávania dospelých.

Iné členenie uvádza Z. Palán¹⁴, ktorý formy vzdelávania dospelých rozlišuje podľa:

- **Časového usporiadania** – základnou vyučovacou jednotkou je vyučovacia hodina, zatiaľ čo vo vzdelávaní dospelých môže mať jednotka niekoľko hodín dokonca aj dní, stavebnicovo usporiadaných do vyšších edukačných celkov.
- **Vyučovacieho prostredia** – delenie podľa toho kde výučba prebieha napr. výučba v triede, v laboratóriách, v dielni, na pracovisku, vo voľnej prírode, v rámci pracovného procesu, mimo pracovný proces, eventuálne aj doma.

---

¹² PAŠKA, P. Základy pedagogiky dospelých. Bratislava: Obzor, 1976, s. 218

¹³ BOČKOVÁ, Věra, Marie NOVÁKOVÁ a Miloslav ŘEHÁK. *Nárys didaktiky dospelých: určeno pro posl. oboru andragogika*. 2., upravené a dopl. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1991, 80 s. ISBN 80-706-7035-5, s.124

¹⁴ Palán, Zdeněk. *Lidské zdroje-výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. ISBN: 80-200-0950-7, s.40

- **Organizačného usporiadania študujúcich** – vyučovanie individuálne, napr. v jazykovej výučbe, v korešpondenčnom štúdiu, vyučovanie skupinové, zmiešané a frontálne.
- **Interakcie lektor – poslucháč** – ide o formy kooperatívne (forma podnikového vzdelávania, úzke spojenie teórie a praxe, striedanie teoretického vzdelávania s pobytom na pracovisku, stáže) participatívne (projektová výučba) individualizované (napr. kaskádové vzdelávanie, individuálna konzultácia).
- **Stavu systému, v ktorom vzdelávanie prebieha** – tieto systémy môžu byť „živé“ (učiteľ, lektor, konzultant, tútor, organizátor, operátor, účastník) a „neživé“ (didaktické pomôcky a vyučovacia technika).
- **Podľa zamerania akcie** – špecializačné kurzy.

Z hľadiska celoživotného vzdelávania sa ponúka členenie podľa typu vzdelávania na formy: školského vzdelávania dospelých, občianskeho vzdelávania dospelých, záujmového vzdelávania dospelých, profesijného vzdelávania dospelých a vzdelávania seniorov, ktoré podrobnejšie rozoberiem v neskorších kapitolách.

2.3 Formy vzdelávania dospelých v školách

V sústave škôl, ktoré ponúkajú náhradné školské vzdelávanie tiež dospelým, ekonomicky aktívnym osobám, sa využívajú predovšetkým tieto formy štúdia:

- **Večerná forma štúdia:** uplatňuje sa predovšetkým na stredných školách a realizuje sa v poobedných a večerných hodinách. Jedná sa o štúdium prezenčné – denné¹⁵, s povinnou účasťou, priamym kontaktom medzi účastníkmi a vyučujúcimi. Študenti využívajú klasické učebnice ako študenti, ktorý študujú v dopoludňajších hodinách. Základnou vyučovacou jednotkou je vyučovacia hodina (45minút). Podľa

---

¹⁵ *Slovník akademických pojmů*. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.vysokeskoly.cz/akademicky-slovník/heslo/prezenci-studium>

prevažujúcej činnosti môže ísť o hodinu výkladovú, opakovaciu, precvičovaniu alebo o hodinu kde sa skĺbi viac typov.¹⁶

- **Diaľkové štúdium** – ide o štúdium popri zamestnaní, ktoré sa realizuje podľa učebných plánov väčšinou vo vybraných dňoch v mesiaci alebo týždni. Pojem vymedzuje vzdelávaciu formu, v ktorej sa študujúci pripravuje prevažne mimo školu na základe študijného plánu, ktorý kombinuje samo štúdium s konzultáciami. Vyhláška o stredných školách priamo určuje, že diaľkové štúdium sa organizuje u študijných odborov v rozsahu maximálne 220 hodín v školskom roku a u učebných odborov v rozsahu 160 konzultačných hodín.¹⁷ Študujúci využíva klasické skriptá a učebnice, rovnaké ako študenti denného štúdia. Prezenčné stretnutia majú charakter skupinových alebo individuálnych konzultácií.¹⁸
- **Distančné štúdium** – je založené na samo štúdiu. Študujúci a vyučujúci sú fyzicky oddelený. Vzdelávanie využíva multimédiá ako pre prezentáciu učiva (audio nahrávky, videonahrávky, špeciálne tlačené učebné materiály, internet, TV, intranet), tak pre komunikáciu so študujúcimi, kam patria rôzne informácie, konzultácie, podpora a poradenstvo prostredníctvom telefónu, faxu, e-mailu apod. Subjektom tohto vzdelávania je celá vzdelávacia inštitúcia zastúpená radou špecialistov (manažér, administrátor, logistik, garant, autor, tuteur, examinátor apod.), ktorí poskytujú študujúcim podporu a pomoc pričom postup štúdia sa sleduje prostredníctvom kvality portfólia študenta. Tým je myslený súbor odovzdaných samostatných úloh a prác, ktoré posudzujú a na ktoré písomne reagujú tutori. Skúšky vykonávajú študenti rovnako ako študujúci prezenčne. Hodnotenie výsledkov štúdia sa deje spravidla odovzdaním písomných prác či

---

¹⁶ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.51

¹⁷ PALÁN, Zdeněk. Dálkové studium. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/dalkove-studium>

¹⁸ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.51

on-line testovaním. V rámci tejto formy je pre nácvik praktických zručností a pre sociálne kontakty účastníkov zaradovaná ďalšia forma, tzv. tutoriál. Tutoriálom sú myslené konzultačné dni, kedy majú študujúci možnosť sa osobne stretnúť medzi sebou navzájom a tiež so svojimi tútormi. V rámci tohto stretnutia prebieha rada činností a aktivít, akými je napríklad diskusia, výcvik, riešenie úloh apod. Pomocou tutoriálov dochádza k zmierneniu negatív čisto sprostredkovanej výučby, pretože za základný nedostatok distančného vzdelávania je považovaná absencia kontaktu tvarou v tvár. Hlavná zodpovednosť za priebeh a výsledky vzdelávania spočíva na študujúcich.¹⁹ Táto technológia je použiteľná pre každý druh vzdelávania, od krátkych kurzov až po graduálne študijne programy a jej účastníkom môže byť každý človek, pokiaľ je schopný na zodpovedajúcej úrovni samostatne študovať a má vlastnú zodpovednosť za vzdelávací postup a cieľ, ktorého chce dosiahnuť. Medzi výhody distančného štúdia patrí napr. miestna a veková dostupnosť, rozvinutý servis pre študujúcich, flexibilita a možnosť interaktívnych postupov pri učení, možnosť súbežných ekonomických aktivít študujúcich. Medzi nevýhody takéhoto štúdia patria napr. vyššia cena študijných pomôcok, izolovanosť študujúcich alebo nemožnosť študovať niektoré kurzy či ich časti.²⁰

- **Kombinované štúdium** – je štúdium kombinácií distančného vzdelávania s prezenčnou výučbou. Táto forma vznikla zo snahy zvýšiť podiel individuálneho štúdia na celkovom objeme vzdelávania. Aktivít priamej výučby je menej a časť tvorí riadené samo štúdium, ktoré je typické pre vysokoškolské vzdelávanie. Realizuje sa predovšetkým distančne za podpory špeciálne upravených študijných materiálov či webových aplikácií, CD, DVD, zároveň je však doplnené o prezenčné stretnutie študentov s vyučujúcimi. Toto sa realizuje

---

¹⁹ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.52

²⁰ EGER, Ludvík. *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. Vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 171 s. ISBN 80-704-3398-1, s.37

dvoma spôsobmi. Buď tak, že sa niektoré konkrétne disciplíny uskutočňujú v celistvosti formou čisto prezenčnou, iné ako čisto distančné. Ďalšou možnosťou je v rámci konkrétnej disciplíny niektoré tematické celky alebo moduly realizovať v prezenčnej forme, inú časť v distančnej forme.²¹ Kombinovanú výučbu obvykle tvorí:

1) Vstupný seminár, ktorého účelom je predviesť obsahové predstavenie kurzu, zoznámiť účastníkov s priebehom a organizáciou a venovať pozornosť ich schopnosti učenia a učebným technikám.

2) Individuálne štúdium, ktoré môže mať znaky distančného vzdelávania v korešpondenčnej či modernej e-learningovej podobe. Tieto texty sa svojím spracovaním líšia od obdobných textov určených pre priamu výučbu alebo od učebníc. K priamej výučbe patria totiž výhody ako sú napr. rétorické pôsobenie lektora, spätná väzba, využívanie učebných pomôcok apod. Tieto výhody u diaľkového štúdia byť nemôžu.

3) Výcvikové semináre, kde sa v rámci štúdia konajú tréningy s priamou formou práce lektora. Oproti prezenčnému štúdiu sú ale zamerané na problematiku, ktorú si mal účastník osvojiť v individuálnom štúdiu. V mnohých modeloch kombinovaného štúdia sú výcvikové semináre povinné, poprípade časť týchto seminárov. Jedná sa väčšinou o jednodenné až trojdenné študijné sústreďenia.

4) Záverečný seminár, ktorý sa organizuje predovšetkým k zhrnutiu učiva a overeniu znalostí účastníkov. Záverečné skúšky môžu byť ústne, písomné či praktické, ako napríklad obhajoba písomnej práce, test, obhajoba a prezentácia projektu apod.²² V súvislosti s kombinovanou formou vzdelávania dospelých by som rada zmienila v súčasnosti populárny pojem „blended learning“. Tento pojem je v zahraničí veľmi aktuálny a diskutovaný. Táto forma vzdelávania vyjadruje proces, kde je využívaná forma e-learningu ako doplnku

---

²¹ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.52

²² MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.92-94

pre prezenčné a distančné formy výučby. Ukazuje sa, že to môže byť veľmi efektívne riešenie a to z pohľadu študenta, učiteľa a aj inštitúcie. Jeho nástup je spojený s prekonávaním rozčarovania, snád' aj krízou e-learningu, ktorá sa väčšinou pre Európu datuje do rokov 2000-2001. V Českej republike sa pre výraz *blendet learning* používa termín zmiešané učenie. Príkladom *blended learningu* môžu byť workshopy či semináre v kombinácií s videokonferenciami, kurzy v kombinácií s neustálym e-mailovým spojením alebo nadväzujúcim dialógom medzi účastníkmi. Za *blended learning* možno považovať aj kurzy poskytované prostredníctvom webových stránok v kombinácií s klasickou výučbou vo vzdelávacom zariadení apod. Na základe uvedeného v predchádzajúcich vetách nemôžeme tento termín prekladať ako kombinovaná výučba, pretože pod ním v distančnom vzdelávaní chápeme kombináciu distančnej a prezenčnej výučby. V širšom pojatí sa však *blendet learning* rovná tomu čo dnes chápeme pod pojmom kombinovaná výučba či štúdium. Najefektívnejšie využitie tejto formy vzdelávania vidím v oblasti firemného vzdelávania, kde môže byť nástrojom, ako ušetriť financie za lektora a pritom skvalitniť a posilniť vzdelávací proces.²³

- **Externé štúdium** – v tejto forme vzdelávania ide o štúdium podľa individuálnych študijných plánov. Tie si väčšinou zostavuje študujúci spolu s učiteľom každej disciplíny zvlášť. Niekedy je to na celý školský rok, polrok, akademický rok alebo semester. Na vysokých školách túto formu vzdelávania povoľuje dekan jedine v odôvodnených prípadoch. Jedná sa o samo štúdium a jeho výsledky preveruje škola rovnako ako u študentov študujúcich prezenčne, a to formou maturitnej skúšky, semestrálnej skúšky, štátnej záverečnej skúšky apod.²⁴

---

²³ EGER, Ludvík. *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. Vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 171 s. ISBN 80-704-3398-1, s.30-32

²⁴ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.52

2.3.1 Formy ďalšieho vzdelávania dospelých

Úlohou a cieľom tejto kapitoly je oboznámenie s ďalšími formami vzdelávania dospelých. Kľúčom výberu bola netradičnosť a novosť, ktorá zdôrazňuje dynamiku vývoja v tejto oblasti. Zároveň je aj reflexiou doby, ktorá je charakterizovaná ako dobou zmien a informačných technológií a k tomu je potreba prispôbiť aj vzdelávaciu formu. Takým príkladom je napríklad e-learning, ktorý je často chybne zaraďovaný medzi formy alebo metódy vzdelávania. V skutočnosti je to však samostatný prúd a fenomén, preto sa mu budem venovať v samostatnej kapitole. V tejto kapitole sa budem zaoberať popisom ďalších metód vzdelávania dospelých. Prvou formou ktorú budem popisovať je **prednáška**, ktorá patrí medzi najzákladnejšie a najbežnejšie vzdelávacie formy a súčasne aj metódy. Prednáška je používaná hlavne tam, kde treba osloviť väčší počet ľudí. Organizačne sa môže jednať o čítanú prednášku (ex katedra), čítanie pripraveného textu je však náročné na sústredenie poslucháčov a udržanie ich pozornosti, alebo môže byť pojatá ako prednáška s rozpravou (diskusiou), kde diskusia slúži ako spätná väzba pre prednášajúceho.²⁵ K udržaniu pozornosti poslucháčov počas prednášky je dôležitý očný kontakt, vhodná štylizácia a argumenty, striedanie tempa reči, sila hlasu, tón reči apod. Za vhodné sa považuje aj používanie názorných pomôcok.²⁶ Výhodou prednášky je systematické predanie vedomostí v krátkom čase, ale úspešnosť závisí na rétorických schopnostiach daného lektora. Naopak nevýhodou môže byť prílišné množstvo informácií.²⁷ Obdobou prednášky, avšak s tým, že do výučby sú zapojení aj poslucháči je **seminár**. Ide o formu, kde po krátkom úvode nasleduje diskusia, alebo prezentácia referátov a na ne nadväzujúcich koreferátov poslucháčmi. Hlavným prvkom seminára je existencia jednej témy. Jeho účelom je tiež stimulovať aktívnu diskusiu medzi účastníkmi. Ide teda o formu, ktorá pri správnom vedení podporuje rozvoj myslenia, posilňuje odvahu prejavit' svoj vlastný názor a obhájiť ho, alebo sebakriticky priznať omyl. Seminár vyžaduje včasnú prípravu, zadanie otázok formou problému, tipy pre štúdium odbornej literatúry apod. Seminár

---

²⁵ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.53

²⁶ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.119

²⁷ FISCHEROVÁ - KATZEROVÁ, Vlad'ka. ÚVOD DO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH. In: [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: http://www.volny.cz/ajak-cl/file/Uvod_do_vzdelavani_dospelych.pdf

je po prednáške druhou „klasickou“ metódou vysokoškolskej výučby, hlavne v humanitných odboroch a predmetoch.²⁸ Mal by byť vedený kompetentnou osobou v danej oblasti pre usmerňovanie diskusie, ale aj pre riadenie výmeny informácií ako medzi účastníkmi, tak aj smerom k sebe samému. Tok informácií je v prípade semináru trojsmerný: od facilitátora k účastníkovi, od účastníka k inému účastníkovi a od účastníka seminára k odborníkovi (facilitátorovi).²⁹

Ďalšou formou je **kurz**. Môžeme ho definovať ako samostatnú vzdelávaciu formu, ktorá je väčšinou zložená s viacerých jednotiek – lekcí, prednášok, seminárov, cvičení, študijných úloh a skúšok smerujúcich k naplneniu vzdelávacieho cieľa. Pod pojmom kurz sa rozumie ucelená vzdelávacia jednotka, ktorá poskytuje účastníkom systematicky utriedený okruh poznatkov v ohraničenom časovom rozpätí. Charakteristickým znakom kurzu je určitý rámec učebného plánu, kde je pevne určený začiatok a záver kurzu. Môže byť ukončený pohovorom alebo skúškou, vydaním osvedčenia, certifikátom alebo potvrdením o účasti, vždy v závislosti od cieľa. Aktivity, ktoré v rámci kurzov prebiehajú, musia byť starostlivo naplánované, dôkladne pripravené a organizované. Charakter a tému kurzu určuje typ materiálu, ktorý bude nutné použiť. Všetko musí byť pripravené so značným predstihom. Z obsahovo-tematického hľadiska rozlišujeme tri typy kurzov. Medzi všeobecne vzdelávacie kurzy patria napríklad kurzy z oblasti histórie, umenia, sociálnej komunikácie, spoločenského správania a sprievodcovstva. Medzi odborne vzdelávacie kurzy patria kurzy jazykové, právne minimum, podvojný účtovníctvo, základy manažmentu, psychológie predaja, kurz pre sekretárky atd. Tretí typ sú kurzy praktické. Je to napríklad kurz šitia, varenia, strojopisu, práce na počítači, starostlivosť o dieťa, moderná domácnosť, hobby, zváranie apod.³⁰

Ďalšou formou je **panelová diskusia**. Je to forma pri ktorej niekoľko odborníkov rieši pred auditóriom odbornú tému a postupne zdieľajú svoje názory. K odborníkom sa následne pripájajú poslucháči svojimi dotazmi a stanoviskami.

---

²⁸ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.119-120

²⁹ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.54

³⁰ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.54

Z hľadiska väčšieho výchovne – vzdelávacieho účinku je vhodné, aby poslucháčov tvorila homogénnejšia skupina účastníkov. I keď sa vo vzdelávaní dospelých jedná o účinnú metódu, nie je príliš využívaná.³¹ Poslednou formou je **exkurzia**, ktorá je založená na priamom pozorovaní javov, dejov a procesov, ktoré sa prirodzene vyskytujú. Prostredníctvom kolektívnej prehliadky určitého objektu, zariadenia, inštitúcie a podniku, umožňujú účastníkom získať nové poznatky a skúsenosti. Osvedčuje sa, keď organizátor dopredu pripraví pre účastníkov vhodnú informatívnu akciu (výklad, besedu, premietanie filmu). Exkurzia ponúka široké využitie v rade odborov a vied ako sú napr. geológia, zemepis, priemysel, poľnohospodárstvo, história, architektúra, kultúra, umenie a pod. Jej cieľom je zvýšiť názornosť výkladu a utvoriť vernú predstavu o objasňovanej téme.³²

2.4 Formy občianskeho a záujmového vzdelávania dospelých

Tieto typy vzdelávania radia „pamätníci“ pod tzv. mimoškolské vzdelávanie. Nech už je jeho názov akýkoľvek, musí byť jasné, že sa jedná o vzdelávanie dospelých vo voľnom čase, s predpokladaným záujmom účastníkov. Tomuto zodpovedá aj rozmanitosť organizačných foriem, ktoré sa spravidla delia do dvoch skupín a to organizačných foriem, ktoré sú založené na priamom kontakte medzi lektorom a účastníkmi medzi ktoré patria: **Prednáškový večer**, ktorý predstavuje jednorazovú vzdelávaciu akciu. Umožňuje bezprostredný kontakt s lektorom, hlavne keď uplatňuje okrem monológu a dialogické metódy. **Diskusné večery a besedy**, ktoré sa vyznačujú nestálym počtom účastníkov. Diskusia môže byť spontánna alebo riadená a prebieha tak, že do problematiky sa uvedie referátom a nasleduje výmena názorov o danej problematike medzi účastníkmi. Predpokladom úspešnosti takejto formy vzdelávania je, že účastníci disponujú aspoň základnými znalosťami o diskutovanom probléme. **Večery otázok a odpovedí** je forma vzdelávania, pri ktorej účastníci kladú otázky a jeden alebo viac lektorov na ne odpovedá. Otázky môžu byť položené, ústne alebo písomne,

---

³¹ PALÁN, Zdeněk. [online]. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/panelova-diskuse>

³² BEDNÁŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.54

niekedy so značným predstihom a možnosťou zachovania anonymity osoby s predloženou otázkou. Z obsahového hľadiska môže ísť o monotematické alebo polytématické zameranie. Pokiaľ má lektor možnosť sa dopredu pripraviť, môže byť táto forma doplnená o vhodný dokumentačný materiál, ktorý zvyšuje presvedčivosť odpovedí.³³

Medzi organizačné formy, ktoré sú bez priameho kontaktu s lektorom patria napr. vzdelávanie prostredníctvom rozhlasu, televízie, korešpondenčného štúdia, ale aj vzdelávanie pomocou programov ako sú siete, internet a intranet.³⁴

2.5 Formy profesijného vzdelávania dospelých

Do tejto kategórie vzdelávania dospelých patria všetky formy profesijného a odborného vzdelávania v priebehu aktívneho pracovného života dospelých, ktoré sa podieľajú na rozširovaní, prehľbovaní, zvyšovaní profesijných kompetencií a kvalifikácií, odborné spôsobilosti či rekvalifikácií. Okrem už zmienených prednášok, kurzov, seminárov, panelových diskusií a exkurzií existujú aj ďalšie formy. Jedna z nich je **konferencia**, ktorú môžeme definovať ako premyslené a plánovite organizované komunikatívne stretnutie účastníkov s vytýčenými cieľmi, vymedzenou problematikou a tematikou.³⁵ Účelom je v krátkej dobe zhromaždiť skupinu ľudí so spoločným záujmom a poskytnúť im čerstvé informácie v určitom odbore a diskutovať o otázkach, ktoré ich zaujímajú. Konferencia je v tomto smere podobná semináru. Hlavný rozdiel je v obecnosti. Konferencia sa zaoberá skôr praktickými otázkami a je viac zameraná na každodennú prácu účastníkov. Organizácia a riadenie konferencie sú v podstate rovnaké ako u seminára, s tým že sa necháva väčší priestor predávania informácií než diskusiám, pretože spravidla trvajú kratšie než semináre.³⁶ **Workshop** je organizačná forma

---

³³ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného štúdia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.55

³⁴ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného štúdia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.55

³⁵ PALÁN, Zdeněk. [online]. [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/konference>

³⁶ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného štúdia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.58

skupinového riešenia problému. Ide o jedno z najčastejších označení vzdelávacej aktivity pre dospelých. Pojem sa používa i pre študijné sústredenie alebo v rámci konferencií a podobných zhromaždení k riešeniu čiastočných problémov. Používaný názov v pôvodnom anglickom jazyku a do istej miery zdomácnel. Názov workshop, doslovný preklad je pracovná dielňa, býva používaný často nevhodne ako univerzálne pomenovanie akejkol'vek aspoň trochu vzdelávacej akcie. Možno ho teda definovať ako uzavreté pracovné a vzdelávacie stretnutie nad určitým problémom či okruhom problémov a to mimo bežné pracovne komunikačné kontakty, ako je napríklad porada, organizačné a riadiace pokyny apod. Jeho účelom je tieto problémy vyriešiť najmä použitím inovatívnych prístupov a využitím synergického efektu, to znamená cestou spoločného pôsobenia. Za základné znaky workshopu možno považovať účasť špecialistov, alebo ľudí ktorí sú zainteresovaní v riešení problému, ďalej účasťou moderátora, ktorý vedie workshop a musí okrem odborných kompetencií ovládať aj skupinovú dynamiku a techniku skupinovej práce. Časový rozsah nie je vymedzený, záleží na priebehu riešenia. Výsledky workshopu sú väčšinou písomne zachytené a ďalej sa s nimi pracuje. Ide o veľmi módnu záležitosť a často je pod jeho názvom schovaná vzdelávacia akcia, ktorá neprekračuje v realizácii metódu seminára.³⁷ Jeho výhody sú hlavne v tom, že poskytuje príležitosť deliť sa o nápady pri riešení každodenných reálnych problémov a posúdiť problémy z rôznych aspektov. Je teda vhodným nástrojom výchovy k tímovej práci.³⁸ Ďalšou formou, ktorá sa využíva vo vzdelávaní dospelých je **sympóziium**. Je to forma kolektívnej vzdelávacej činnosti, ktorá umožňuje účastníkom diskutovať na vysokej úrovni. Diskusia prebieha za účasti troch alebo viacerých odborníkov z rovnakého odboru, ale odlišnými i keď vierohodnými názormi na riešenie problematiky, ktorí prednesú svoje názory poslucháčom. Účastníci prichádzajú na sympóziium s pripravenými referátmi alebo dopredu pripravenými diskusnými príspevkami. Účastníci kladú odborníkom otázky a pripomienky a svojimi pohľadmi prispievajú k objasneniu rôznych stránok riešeného

---

³⁷ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.140-142

³⁸ KOUBEK, Josef. *Řízení lidských zdrojů: základy moderní personalistiky*. 4. rozš. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2007, 399 s. ISBN 978-80-7261-168-3 , s.25

problému.³⁹ Sympóziu plní funkcie vzdelávacie, poznávacie, aktualizácie, komunikačné a inovačné.⁴⁰ Ďalším pojmom pre vzdelávacie aktivity ďalšieho vzdelávania je **školenie**. Je to forma systematického a odborného vzdelávania dospelých. Školenia môžu mať rôznu formu. Rozoznávame školenie cyklické (priebeh v cykloch, ktoré majú určitú periodicitu a frekvenciu), školenie funkčné (cieľovo a obsahovo zamerané na osvojovanie a prehĺbovanie všeobecných a špeciálnych vedomostí a zručností pracovníkov). Ďalším typom je **koučing**, ktorý predstavuje školenie účelové (poskytovanie a doplňovanie poznatkov a zručností potrebných k okamžitému výkonu pracovnej činnosti vo vymedzenej oblasti).⁴¹ Koučing je metóda didaktiky prenesená zo športu. Je to vlastne určitý proces, kedy skúsený odborník pomáha v profesií menej skúsenému kolegovi riešiť určitý problém alebo vykonať určitú úlohu. Cieľom je pomôcť mu v jeho profesijnom rozvoji tak, aby zvládol určité profesijné činnosti lepšie než metódou pokus omyl. Typickou oblasťou koučovania je príprava manažérov.⁴² Výhodou koučingu je, že školený je sústavne informovaný o hodnotení svojej činnosti, spolupracuje so školiteľom. Vzdelávanie je individuálne, cielené, väčšinou podľa určenej kariérnej dráhy. Nevýhodou je častá nesystematickosť, priebeh pod tlakom pracovných úloh a to, že je obsah vzdelávania ovplyvnený momentálnou potrebou a nepostihuje profesiu v plnej šírke.⁴³ Obecne veľmi rozšírený postup je ten, že podnik najprv zorganizuje klasický kurz profesijného vzdelávania. Na ten potom nadväzuje proces systematického koučovania, kedy kouč vedie prvé kroky absolventa kurzu v praxi. Väčšinou sa koučing sústreďuje na formovanie profesijných návykov v konkrétnych pracovných činnostiach. Ide v určitom zmysle o spätnú väzbu k výsledkom výukového procesu v rámci profesijných kurzov. Inými slovami, koučing môže pomôcť skvalitniť výučbu v profesijnom vzdelávaní.⁴⁴

---

³⁹ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.58

⁴⁰ PALÁN, Zdeněk. [online]. [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/sympozium>

⁴¹ PALÁN, Zdeněk. [online]. [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/skoleni>

⁴² MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.139

⁴³ PALÁN, Zdeněk. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2003, 199 s. ISBN 80-867-2303-8, s.97

⁴⁴ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.139-140

Nezanedbateľná forma profesijného vzdelávania dospelých je **stáž**. Jedná sa o formu individuálneho či skupinového vzdelávania mimo podnik, kedy je pracovník vyslaný k študijnému alebo študijno-pracovnému pobytu do cudzej organizácie. Využíva sa u firiem dodávateľských alebo inak spolupracujúcich. Stáž je zameraná na obmedzený okruh problémov a predpokladá predbežnú prípravu stážistu, ktorý sa potom podieľa na činnosti v hosťiteľskej organizácii a tým sa vzdeláva. Táto stáž umožňuje získanie priamych skúseností a poznatkov a získanie nových prístupov k riešeniu problému.

2.6 Formy vzdelávania seniorov

Aj seniori sa chcú vzdelávať. Preto pre nich existujú inštitúcie, kde im toto vzdelávanie umožnené. V Českej republike sa ustálili tieto inštitucionálne formy vzdelávania seniorov a to: **Univerzity tretieho veku (U3V)**, ktoré sú zamerané na záujmové vzdelávanie seniorov. Pôsobia pri univerzitách a vysokých školách od roku 1986. Štúdium tu prebieha spravidla v dvoj až trojročných cykloch. V každom semestri sa koná určitý počet prednášok, seminárov alebo cvičení, ktorých obsah spravidla korešponduje so zameraním príslušnej vysokej školy. Skúšky a vypracovávanie písomných úloh na týchto univerzitách je dobrovoľné. I keď absolventi dostanú diplom o absolvovaní, U3V nemôžu a ani nedávajú kvalifikačné vzdelávanie a nenahradzujú ucelené vysokoškolské vzdelávanie.⁴⁵ Poslucháči U3V podľa zákona č.111/1998 Zb. o vysokých školách nie sú študentmi.⁴⁶ Vzdelávanie tu nie je cieľom, iba prostriedkom k aktívnemu naplneniu života. K ďalším formám vzdelávania seniorov patrí **Akadémia tretieho veku**, ktorá predstavuje stredne náročnú formu vzdelávania pre seniorov alebo pre tých dospelých, ktorí sú v prechodovom veku. Tieto akadémie organizujú rôzne kultúrne činnosti – osvetového charakteru. Jedná sa väčšinou o jednorazové alebo krátkodobé akcie podľa spontánnych záujmov. Sú organizované pod záštitou rôznych organizácií (napr. Český červený kríž) alebo inštitúcií (napr. Akadémia J. A. Komenského, kultúrne strediská). Vzdelávacie cykly

---

⁴⁵ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.60

⁴⁶ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů*. 22. 4. 1998. ISSN 1211-1244.

sú jedno alebo viac semestrálne. Obsahovo smerujú k výrazne medicínsko-gerontologickej orientácii (napr. zdravá životospráva, predchádzanie nemociam), k občiansko-sociálnemu vzdelávaniu (kultúra, história, literatúra, umenie, ekológia). Účasť na tomto štúdiu nie je podmienená dosiahnutím určitej úrovne vzdelania. Účastníci neskladajú žiadne skúšky a potvrdenie o absolvovaní študijného programu sa vydáva na základe ich dochádzky.

Kluby aktívnej staroby tvoria dobrovoľné zoskupenia starších občanov s cieľom spoločného trávenia voľného času. Kluby môžu mať rôzne zamerania, ich častou aktivitou sú však jednorazové vzdelávacie akcie. Od U3V a akademií tretieho veku sa odlišujú trvalejšími neformálnymi vzťahmi medzi účastníkmi a uspokojovaním potreby vzájomného kontaktu.⁴⁷

2.7 E-learning, nová forma vzdelávania dospelých

Názory na základné pojmy a problémy e-learningu sú často odlišné. Aj základný pojem e-learning je definovaný mnohými spôsobmi. Môžeme ho teda definovať ako proces účelného a účinného využitia informačných a komunikačných technológií vo vzdelávaní. Možno ho charakterizovať ako kombináciu výukovej a výcvikovej činnosti a moderných informačných a komunikačných teórií. V tejto súvislosti je zrejme napojenie e-learningu na podnikové vzdelávanie, kde sa tak stáva súčasťou vnútro firemnej komunikácie. Z iného hľadiska sa naň môžeme dívať ako na jednu z didaktických seba vzdelávacích metód, ktorá vytvára plne nové integrované prostredie pre učenie dospelých. E-learning je tiež považovaný za vzdelávaciu formu, ako spôsob organizácie výukového procesu. Na jednej strane vytvára priestor pre veľmi širokú ponuku vzdelávacích programov, na strane účastníkov sa vytvára priestor pre spracovanie veľmi širokého a cieleného poľa relevantných informácií.⁴⁸

Ja osobne sa najviac stotožňujem s pohľadom, ktorý berie e-learning ako špecifickú interakciu vo vzdelávaní, ktorá je sprostredkovaná elektronickým prostredím

---

⁴⁷ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.61

⁴⁸ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.139-140

informačných a komunikačných technológií.⁴⁹ Pričom charakterizuje e-learning ako spojenie troch sfér. Prvá oblasť je pedagogická, ktorá berie e-learning ako vzdelávací proces, v ktorom používame multimediálne technológie, internet a ďalšie elektronické médiá pre zlepšenie kvality vzdelávania. Druhý okruh je technologický, ktorý vníma e-learning ako spektrum aplikácií a procesov ako je Web-based training (WBT), Computers-based training (CBT), virtuálne triedy alebo digitálne spolupráce, ktorý zahŕňa prenos obsahov kurzov prostredníctvom elektronických médií, napr. Internetu alebo Intranetu, satelitného vysielania, interaktívnych televíznych programov a výukových CD, často s podporou učiteľa. K poslednej tretej sfére patrí oblasť sieťová, kde e-learning spočíva v použití počítačových sietí pre prenos zručností a znalostí.⁵⁰

História e-learningu

História e-learningu začína v druhej polovici šesťdesiatych rokov, kedy sa začalo experimentovať so strojmi na učenie. Začalo sa im hovoriť vyučovacie automaty. Aj v Českej republike bol jeden takýto automat vyvinutý, dostal názov Unitutor. Vykladaná látka bola rozložená na stránky, ktoré boli zakončené kontrolnou otázkou s výberom z niekoľkých možných odpovedí. Podľa prevedenej voľby bolo možné program ďalej vetviť a pokračovať k ľubovoľnej stránke. Informácia o správnom či chybnom riešení predstavovala okamžitú spätnú väzbu. Vyučovacie automaty však boli príliš zložité a nie príliš účinné, preto sa moc neujali. Študenta príliš zväzovali, a nedávali mu takmer žiadny priestor na vlastnú aktivitu. Učiteľ bol na tom ešte horšie, pretože jeho jedinou úlohou bola obsluha technického zariadenia a interpretácia dosiahnutých výsledkov. Ďalším negatívom bolo to, aký vplyv na duševný rozvoj jedinca by mohlo mať nahradenie priameho kontaktu s učiteľom prácou vo väčšom merítku. Našlo sa pomerne dosť dôvodov k tomu, aby cesta k takýmto výukovým aplikáciám bola nakoniec opustená.⁵¹ V druhej polovici osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia sa objavujú prvé šestnásť bitové počítače, trh ovládajú osobné počítače. Zároveň s tým môžeme sledovať obrovský rozmach kancelárskych aplikácií.

---

⁴⁹ PALÁN, Zdeněk. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2003, 199 s. ISBN 80-867-2303-8, s.142

⁵⁰ Začínáme s e-learningem. In: [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://vsportal.osu.cz/showCategory8ece.html?kod=85>

⁵¹ BAREŠOVÁ, Andrea. *E-Learning ve vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: VOX, 2003, 167 s. ISBN 80-863-2427-3, s.23

Počítače sa konečne začínajú objavovať aj v domácnostiach. V školstve dochádza v súlade s celosvetovým vývojom kybernetiky a umelej inteligencie k pokusu o zdokonalenie vyučovacích automatov. Počítač sa začína používať ako učiaci a skúšajúci stroj. Začínajú sa preverovať teórie, ktoré tvrdia, že počítač by mal čiastočne nahradiť učiteľa. Vo svete začalo niekoľko vedeckých tímov vyvíjať inteligentné výukové systémy (ITS). Cieľom týchto systémov bolo vytvárať aplikácie s dlhodobou kontrolou nad výukovým procesom. Systémy v sebe vhodne spájali výklad učiva, precvičovanie prebranej látky a testy. Dokázali využívať grafiku, animácie, zvuk a boli schopné v sebe integrovať aj na sebe nezávislé programy. Tempo aj obsah výučby bol individualizovaný. Dosiahnuté výsledky študujúceho sa ukladali a vyhodnocovali. Tým sa automaticky rozhodovalo o ďalšom postupe. Úloha učiteľa sa obmedzila na kontrolu a obsluhu. Postupom času sa k testu pridával aj výklad látky a precvičovanie. S týchto prvkov boli zostavované jednotlivé lekcie a z nich potom celé kurzy. Postup študentov bol individualizovaný a riadil ich výsledky. To ale znamenalo, že počítač musel predvídať všetky možné reakcie študenta a situácie, do ktorých sa mohol študujúci behom práce dostať. Princíp umelej inteligencie u výukových programov spočíva vo vytvorení určitého modelu umelého študenta, na ktorom je funkcia programu založená.⁵²

Na začiatku 90-tych rokov sa objavuje e-mail ako veľmi rýchly a perspektívny prostriedok komunikácie na diaľku. Jeho nástupom sa zjednodušila komunikácia na diaľku a zároveň sa veľmi rýchlo začal rozširovať celosvetový web. Ďalším dôležitým momentom šírenia e-learningu je nástup CD ROMiek, vďaka ktorým bolo možné ukladať veľké objemy dát na relatívne malé a zároveň prenosné disky. Telefónne konferencie, hlasová pošta a družicové spojenie zmenili tradičné spôsoby komunikácie. Medzi prvými, kto začal objavovať výhody týchto nových technológií boli vysoké školy. Do polovice 90-tych rokov sa stali vysokoškolské mailové systémy bežnou normou po celých Spojených štátoch. Fakulty i jednotliví študenti začali používať web ako zdroj informácií a zábavy. Predovšetkým študenti vytvárali diskusné skupiny a on-line miestnosti pre chat, kde mohli komunikovať v reálnom čase o všetkom.⁵³

---

⁵² STRÍTESKÁ, Hana. Historie e-learningu v České republice. In: [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2003p/xstrites.htm>

⁵³ Tamtiež

Vývoj na univerzitách pokračoval rýchlo vpred. Sylaby, knižné zdroje a obsahy prednášok začali byť premiestňované z klasických učební na multimedialne zdroje a na miestne siete. Súkromné spoločnosti začali hľadať možnosti potencionálneho e-learningu. Na weboch vznikli virtuálne univerzity, ktoré ponúkali všetky svoje kurzy a získanie certifikátov cez internet. Koncom deväťdesiatych rokov už e-learningové nástroje umožňovali skúšanie online v reálnom čase, hry v reálnom čase a pomocou nástrojov bolo možné určiť okamžite silné a slabé stránky jednotlivých študentov. Študent tak mohol získať vysokoškolský titul, bez toho aby bol niekedy prítomný v triede. Plne zamestnaný dospelí mohli študovať na vysokej škole svojím vlastným tempom bez toho, aby museli riešiť problémy spojené so svojou fyzickou prítomnosťou v škole.⁵⁴

Výhody a nevýhody e-learningu

Jednou z hlavných výhod tejto výučby je flexibilita, ktorú možno použiť ako ku kolektívnemu tak aj k individuálnemu vzdelávaniu. Na rozdiel od prednášky e-learning umožňuje kedykoľvek návrat jednotlivca k informáciám, ktorá nebola dostatočne pochopená. V porovnaní s klasickým vzdelávaním šetrí náklady na stravovanie, ubytovanie, cestovné apod.⁵⁵ Moduly umožňujú študentom pracovať podľa ich možností, tempa a kdekoľvek po pripojení na internet.⁵⁶

Hlavnou nevýhodou tejto formy vzdelávania je limitovanosť a chýbajúce sociálne kontakty. Limitovanie sa objavuje v oblasti grafiky, zvuku, videa, rýchlosti pripojenia alebo prístupu študenta k počítaču s jeho úrovňou znalosti práce na počítači. E-learning nie je vhodný pre určité typy kurzov, jedná sa hlavne o kurzy pri ktorých je nutné zachovať v procese vzdelávania ľudský faktor. Táto forma nie je vhodná tiež pre niektorých študujúcich kinestetického resp. auditívneho typu, alebo pre starších ľudí, ktorí nechcú alebo nie sú schopný nové technológie ovládať.⁵⁷ Nespornou nevýhodou je aj neprítomnosť pedagóga.

---

⁵⁴ STŘÍTESKÁ, Hana. Historie e-learningu v České republice. In: [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2003p/xstrites.htm>

⁵⁵ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.154

⁵⁶ EGER, Ludvík. *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 171 s. ISBN 80-704-3398-1, s.48

⁵⁷ BAREŠOVÁ, Andrea. *E-Learning ve vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: VOX, 2003, 167 s. ISBN 80-863-2427-3, s.34-35

3. METÓDY VZDELÁVANIA DOSPELÝCH

V literatúre sa môžeme stretnúť s názorom, že metóda je tým, čo rozhoduje o úspešnosti vzdelávacieho procesu. Nezáleží však iba na metóde, ktorá je skorej špičkou ľadovca, ale veľký význam hrá tiež forma vzdelávania, osoba vyučujúceho a ďalších osôb, ktoré sa podieľajú na vzdelávacom procese. Avšak môžeme povedať, že vhodne zvolené metódy výučby čiže vzdelávania dospelých sú základom lektorského umenia. Keď majú totiž dvaja lektori za rovnakých podmienok sprostredkovať účastníkom vzdelávania rovnaký obsah, efektivita tohto vzdelávania nie je vždy rovnaká. V značnej miere je závislá od toho, akým spôsobom lektor tento obsah prezentuje, alebo akú metódu zvolí. Vybrať tu najsprávnejšiu a najúčinnjšiu je niekedy skutočným umením.⁵⁸ Z pohľadu praxe ale už nie je dominantný výber metódy ponechaný len na lektorovi. Podstatnú úlohu hrá aj organizátor vzdelávacej akcie. V tomto prípade potom lektorské umenie spočíva v tom, ako vie vyučujúci s jednotlivými metódami zachádzať a aplikovať ich v praxi. Cieľom tejto kapitoly bude získať základný prehľad metód a teoretické základy pre ich praktickú využiteľnosť.

3.1 Charakteristika a triedenie metód vzdelávania dospelých

Obecne znamená pojem metóda algoritmus postupov k dosiahnutiu cieľa. Je to ďalší základný didaktický – androdidaktický pojem, spôsob usporiadania činnosti a opatrení pre zaistenie realizácie vzdelávacieho procesu a jeho účinnosti smerom ku vzdelávanému tak, aby sa čo najefektívnejšie dosiahlo vzdelávacieho cieľa.⁵⁹ Zjednodušene môžeme povedať, že metódy sú zámerné, cieľavedomé a plánovité postupy, ktorými sa pri uplatňovaní didaktických princípov a účelnej voľbe foriem vzdelávania dospelých uskutočňujú výchovne vzdelávacie procesy.⁶⁰

---

⁵⁸ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.65

⁵⁹ PALÁN, Zdeněk. Metoda. In: [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/metoda>

⁶⁰ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.66

Klasifikácia metód vzdelávania dospelých je pomerne komplikovaná vec, pretože sa jej venuje viac teoretikov a každý z nich má svoj špecifický prístup. Tiež platí, že neexistuje jediná správa alebo univerzálna metóda, pretože každá z nich má svoje silné a slabé stránky, výhody či nevýhody. Určité metódy sa používajú pri predávaní či osvojovaní vedomostí a znalostí, iné pri zvládnutí zručností a rozvoji schopností, iné pri ovplyvňovaní postojov, alebo hodnotovej orientácie.⁶¹ Kritériom môže byť spôsob interakcie medzi učiteľom a žiakmi, kedy sa metódy rozlišujú na frontálne, skupinové či individuálne. Iným hľadiskom je členenie metód na prezenčné metódy, metódy podporujúce spoluprácu, metódy zamerané na objavovanie a metódy evaluačné.⁶² Ďalším častým kritériom členenia metód sú fázy vyučovacieho procesu, v ktorých sú uplatňované. Z tohto hľadiska sú metódy členené na expozičné, ktoré predávajú nové vedomosti, fixačné, ktoré slúži k opakovaniu a precvičovaniu učiva a metódy diagnostické, ktoré smerujú ku kontrole, hodnoteniu a klasifikácií. Podľa stupňa intenzity inovácie obsahu vyučovania, sa metódy delia do siedmych stupňov, kde od 0-3 stupňa inovácie sú zaradené prednášky, cvičenia a semináre, do 3-5 stupňa sú zaradené problémové, situačné a inscenačné metódy a do 5-7 stupňa inovácie patria brainstorming, Gordonova metóda, komparačná metóda, morfológická metóda a metóda strategických a riadiacich hier.⁶³ Ďalším veľmi významným kritériom je vzťah k praxi dospelého účastníka výučby. Metódy sa potom delia na teoretické, v ktorých prevažuje verbálny prejav a hlavne monológ. Aktivita účastníka je minimálna. Patrí sem prednáška, prednáška s diskusiou, cvičenie a seminár. Teoreticky-praktické metódy, ktorých cieľom je nielen o problémoch hovoriť, ale aj viesť k aktívnemu rozhodovaniu.⁶⁴ Tomuto sa najviac približujú diskusné a problémové metódy. Patria sem aj projektové metódy, ktoré už predstavujú prechod k tretej skupine. Praktické metódy sú založené na fakte, že u účastníka už existuje vzdelanostný a znalostný základ. Odohrávajú sa priamo vo firmách alebo špeciálnych výcvikových inštitúciách, či strediskách. Radíme k nim inštruktáž,

---

⁶¹ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.115

⁶² EGER, Ludvík. *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 171 s. ISBN 80-704-3398-1, s.71

⁶³ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.116

⁶⁴ EGER, Ludvík. *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 171 s. ISBN 80-704-3398-1, s.71

koučovanie, mentorovanie, asistovanie, rotáciu práce, sťaž, exkurziu.⁶⁵ Ako posledné spomeniem členenie podľa miery aktivizácie a samostatnosti účastníkov vzdelávania. Kde patria výkladovo ilustratívne metódy (napr. prednáška), dialogické metódy (napr. rozhovor, diskusia) a problémové metódy (brainsotrming, prípadové štúdie, inscenačné metódy) Na základe vyššie zmienovaných delení, sa v nasledujúcej kapitole budem zaoberať popisom najvýznamnejších zástupcov.

3.2 Charakteristika vybraných didaktických metód

Prvá metóda, ktorou sa zaoberám je prednáška, ktorá patrí do oblasti výkladovo ilustratívnych metód. Základom tejto metódy je kultivovaná reč lektora a jeho spôsob prezentácie hlavných myšlienok a skúseností.

Prednáška je klasická metóda, ktorej podstatou je systematický výklad témy väčšej alebo menšej skupine účastníkov. Často sa poukazuje na neúčinnosť verbálnej formy výkladu a na schádzajúcu spätnú väzbu medzi lektorom a účastníkmi. Preto častou metódou prednášania je prednáška s diskusiou.⁶⁶ Je využívaná v rámci niekoľkých foriem vzdelávania dospelých (napr. kombinované štúdium, diaľkové štúdium, prednáškový večer, U3V). Prednášku používame hlavne tam, kde je nutné vyložiť problematiku úsporne, hutne a v krátkom čase, keď je téma aktuálna, náročná, ale nie je spracovaná v študijných materiáloch.⁶⁷ Pri prednášaní sa môže naplno prejaviť osobnosť lektora, jeho pedagogické majstrovstvo, bohatosť slovnej zásoby, alebo schopnosť zaujať a získať poslucháčov prebranou látkou.⁶⁸ Prednáška sa člení na tri časti. Úvod, ktorý by nemal byť dlhý a dochádza v ňom ku zoznámeniu s cieľom a motivácií účastníkov. Jadro, ktorý obsahuje súvislý výklad. Tvoria ho základné informácie, myšlienky a príklady. Súčasťou tejto fáze by mali byť otázky, ktoré zaisťujú kontakt s účastníkmi a dôležitú spätnú väzbu. Pôsobivé sú aj príbehy, ktoré slúžia

---

⁶⁵ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.117

⁶⁶ MUŽÍK, Jaroslav. *Androdidaktika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2004, 146 s. ISBN 80-735-7045-9, s.72-73

⁶⁷ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.66

⁶⁸ MUŽÍK, Jaroslav. *Androdidaktika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2004, 146 s. ISBN 80-735-7045-9, s.72-73

k ilustrácií. Účinnosť výkladu zvyšuje tiež opakovanie dôležitých myšlienok, ale v inom kontexte. Poslednou časťou je záver, ktorý by mal prednášku vhodne zakončiť, zhrnúť, vyzdvihnúť hlavné myšlienky a poďakovať účastníkom za pozornosť. Pokiaľ chce lektor zvýšiť pozornosť účastníkov a efektívnosť prednášky, môže použiť vizuálne pomôcky (tabuľu, flipchart, projektor, powerpoint).⁶⁹

Pokiaľ chceme u účastníkov rozvíjať samostatné myslenie a vytvoriť aplikovateľné znalosti používa sa dialogická metóda, vďaka ktorej má lektor možnosť získať spätnú väzbu. Jedná sa o výučbu prostredníctvom otázok, v ktorých je dôraz kladený viac na pochopenie než na zapamätávanie si danej látky. Tempo výučby je prispôbené účastníkom a úlohou lektora je aktivizovať, motivovať a poskytovať spätnú väzbu o pokroku vo výučbe.⁷⁰ Dialógové metódy sú pomerne náročné na prípravu. Mala by im predchádzať didaktická analýza (prečo, s kým, čo, kde, kedy, ako vyučovať), výber účastníkov, výber otázok pre diskusiu a prostredie, kde sa bude konať.⁷¹ K najčastejšie používaným dialogickým metódam patrí rozhovor a diskusia.

Rozhovor je založený na vhodne položených otázkach lektora, ktoré by mali vyvolať pozornosť celej skupiny a vyprovokovať účastníkov k premýšľaniu. Otázky v rozhovore by mal lektor pokladať systémom od jednoduchších po zložitejšie a potom striedal jednotlivé úrovne. Tiež je nutné dbať na správne formulácie otázok a vyhýbať sa sugestívnym otázkam. Príliš veľké množstvo otázok môže rozdrobovať obsah, čo je nežiaduce. **Diskusia** je metóda, pri ktorej dochádza k výmene informácií a názorov medzi účastníkmi. Jej hlavnou prednosťou ako metódy je to, že umožňuje účastníkom vzdelávania vyjadriť svoje vlastné myšlienky, postoje, skúsenosti a súčasne ich oboznamuje s myšlienkami a názormi ostatných členov skupiny. Diskusia slúži lektorovi najmä pre oboznámenie sa s názormi a skúsenosťami účastníkov ak tieto názory a skúsenosti mienime využiť pre potvrdenie hlavných myšlienok. Používa sa aj keď sa téma týka skôr hodnôt, pocitov a postojov než faktov.⁷² Diskusné metódy

---

⁶⁹ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky 2.* 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.67-68

⁷⁰ Tamtiež s.69

⁷¹ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých.* 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.124

⁷² BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky 2.* 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.69

majú v praxi radu variant napr. riadenú diskusiu, diskusiu v pléne, panelovú a pódiovú diskusiu atd.⁷³

V súčasnosti sú populárne metódy, ktoré sú orientované na interaktívnu ponuku, a do ktorej sú zapojení predovšetkým účastníci vzdelávania. Tí väčšinou pracujú v malých skupinkách na základe určitého zadania. Základom týchto metód je skutočný, reálny problém, väčšinou z podnikových riadiacich procesov.⁷⁴ Tieto metódy súhrnne nazývané metódy riešenia problémov, môžeme rozdeliť na tie, ktoré stimulujú tvorbu nových nápadov (napr. brainstorming) alebo tie, ktoré komplexne riešia problém, kam patrí napríklad prípadová štúdia alebo inscenačná metóda. Problémová situácia, ktorú lektor predkladá účastníkom by mala byť blízka realite, primerane obtiažna, aby bola pre účastníkov riešiteľná, mala by mať alternatívne riešenie, byť prehľadná a zrozumiteľná, mala by byť zvládnuteľná v čase, ktorý má lektor k dispozícii a mala by sa opierať o predchádzajúce skúsenosti účastníkov.⁷⁵

Typickou metódou nových nápadov je **brainstorming**, ktorý v doslovnom preklade znamená „búrku mozgov“.⁷⁶ Ide o obľúbenú techniku a spolu s brainwritingom tvorí základný arzenál mnohých vyučujúcich. Obidve techniky sa radia k nástrojom smerujúcim k stimulovaniu kreativity. Ich cieľom je získanie maximálneho množstva nápadov k riešeniu určitého problému, ktorý sa nedarí vyriešiť bežnými cestami. K dosiahnutiu tohto cieľa je potrebné dodržať určité zásady. Jedna z nich je, že kvantita nápadov je dôležitejšia než kvalita. Dôležité je aj nekritizovať, slobodne sa pohrávať s myšlienkami a vítane je i to, čo vypadá ako nemožné. Nápad jedného účastníka môže zlepšiť druhý. Lektor by mal zase zodpovedať za dodržovanie pravidiel, komentovať nápady, hľadať medzi jednotlivými nápadmi väzby, klásť otázky a prinášať vlastné nápady. Pri brainstormingu platí, že účasť je dobrovoľná a počet účastníkov by nemal byť príliš veľký. Brainstorming prebieha tak, že sa účastníci zoznámia s problémom a sú vyzvaný k predneseniu svojich nápadov a návrhov ako daný problém vyriešiť. Nápady sa zapisujú na veľký papier, tabuľu alebo flipchart, tak aby na ne všetci videli.

---

⁷³ MUŽÍK, Jaroslav. *Androdidaktika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2004, 146 s. ISBN 80-735-7045-9, s.76-77

⁷⁴ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.125

⁷⁵ BEDNARŇÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.70

⁷⁶ [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/brainstorming>

Každý na koho sa dostane slovo, môže ponúknuť iba jeden návrh. Po produkcii názorov nasleduje ich hodnotenie. Výučba by nemala trvať dlhšie ako 45minút.⁷⁷

Brainwriting, ktorý je obdobou brainstormingu sa vykonáva písomne do vopred pripravených formulárov, ktoré pre vzájomnú inšpiráciu kolujú.⁷⁸ Oproti brainstormingu má táto metóda určité výhody a to napr. anonymitu osôb, ktoré sa ostýchajú prednášať myšlienky pred publikom, písomný spôsob vylučuje rušivé vplyvy spôsobené diskusiami a umožňuje tak lepšiu koncentráciu.⁷⁹

Ďalšou obľúbenou metódou vzdelávania dospelých je **situačná metóda** inak nazývaná prípadová štúdia, ktorej podstata spočíva v tom, že účastníci analyzujú konkrétnu situáciu, diskutujú o nej, nachádzajú alternatívne riešenia a rozhodujú sa pre jedno z nich. Tieto situácie sú väčšinou spracovávané na základe skutočných udalostí. Prípady ktoré simulujú rozhodovacie situácie sú spracovávané tak, aby boli riešiteľné v priebehu vzdelávacej jednotky. Situačná metóda sa najviac využíva v sociálnych vedách, lekárstve, najčastejšie však v manažmente. Napriek tomu, že je táto metóda založená na aktívnej účasti vzdelávaných, je úloha lektora nenahraditeľná. Lektor uvádza a moderuje, požaduje ujasnenie navrhnutých riešení, zaznamenáva čiastočne výsledky a robí závery, poskytuje účastníkom spätnú väzbu, povzbudzuje ich a usmerňuje. Jeho úlohou je byť viac poradcom, než riadiacim, preto necháva priestor pre účastníkov.⁸⁰ Ich výhodou je, že pokiaľ sú dobre pripravený, pomáhajú rozvíjať analytické myslenie aj schopnosť nájsť riešenie problému. V prípade konkrétnych štúdií, možno porovnať nové navrhnuté riešenie s tým, aké bolo v minulosti aplikované. Avšak rovnako ako brainstorming aj prípadová štúdia kladie mimoriadne požiadavky na prípravu, aj na lektora, ktorý by mal k riešeniam navrhovaných účastníkmi pristupovať vždy taktne.⁸¹

---

⁷⁷ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného štúdia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.70-71

⁷⁸ [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/brainwriting>

⁷⁹ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.125

⁸⁰ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnému vzdelávaniu v rámci kombinovaného štúdia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.72

⁸¹ KOUBEK, Josef. *Řízení lidských zdrojů: základy moderní personalistiky*. 3. vyd. Praha: Management Press, 2001, 367 s. ISBN 80-726-1033-3, s.255

Inscenačná metóda (hranie úloh) je jedna z metód aktívneho učenia. Ich didaktický princíp spočíva v navodení takej modelovej situácie, ktorá sa blíži situácií v sociálnej oblasti, pre ktorú je účastník pripravovaný.⁸² Táto metóda umožňuje účastníkom konať akoby v danej situácii. Podľa povahy prípadu sú účastníkom pridelené úlohy napr. skutočných sekretárook, alebo riaditeľov a požaduje sa od nich, aby problematiku riešili podľa podobných princípov ako v sociodráme alebo v skupinovej terapii. Vo vzdelávacej praxi sú inscenácie vykonávané ako štruktúrované (popis úlohy a správanie je pomerne podrobné a záväzné) a ako neštruktúrované (popis úlohy dovoľuje relatívnu voľnosť alebo improvizáciu vo vystupovaní).⁸³ Táto metóda je zameraná na osvojenie si určitej sociálnej úlohy a žiaducich sociálnych vlastností najmä u vedúcich pracovníkov. Výhody tejto metódy sú v tom, že učí účastníkov samostatne myslieť a reagovať a v neposlednej rade aj ovládať svoje emócie. Nevýhoda tejto metódy spočíva v starostlivej organizačnej príprave a náročnosťou požiadaviek na vyučujúceho.⁸⁴

Záverečnú časť kapitoly by som venovala prakticky názorným metódam, pri ktorých dochádza k rozvoju zručností hlavne prostredníctvom praktického vyučovania, prípadne ide o metódy, ktoré dopĺňujú výklad o určitý názorný efekt, ktorým sa stimuluje učebná aktivita vzdelávaného. Jednotlivé metódy však môžu byť použité v rôznych situáciách a modifikáciách. Asi k najznámejšej metóde spadajúcej pod túto oblasť patrí **inštruktáž**, ktorá je často charakterizovaná ako metóda používaná spravidla k vzdelávaniu pri výkone práce na pracovisku.⁸⁵ Používa sa hlavne pri praktickom výcviku robotníkov a prevádzkovo obchodných profesií. Inštruktáž je zameraná najmä na formovanie ich motorických zručností. Vo vzdelávacej praxi je používaná ako súčasť v odbornom výcviku na stredných odborných učilištiach a v podnikovom vzdelávaní ako dôležitá metóda zaškolenia a zaučenia dospelých

---

⁸² [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/inscenacni-metody-hrani-rolí>

⁸³ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.125

⁸⁴ KOUBEK, Josef. *Řízení lidských zdrojů: základy moderní personalistiky*. 3. vyd. Praha: Management Press, 2001, 367 s. ISBN 80-726-1033-3, s.255

⁸⁵ KOUBEK, Josef. *Řízení lidských zdrojů: základy moderní personalistiky*. 3. vyd. Praha: Management Press, 2001, 367 s. ISBN 80-726-1033-3, s.252

pracovníkov.⁸⁶ Realizuje sa spôsobom zaučenia pracovného postupu menej skúseného pracovníka skúsenejším pracovníkom alebo priamym nadradeným. Vzdelávaný prostredníctvom pozorovania a napodobňovania si tento pracovný postup postupne osvojí pri plnení svojich pracovných úloh. Táto metóda umožňuje rýchli zácvik a medzi vzdelávaným a vyučujúcim sa vytvára pozitívny vzťah. Nevýhodou tejto metódy je to, že umožňuje zácvik len u jednoduchších alebo čiastočných pracovných úkonov, často v hlučnom a rušivom prostredí, pod tlakom pracovných úloh.⁸⁷

Ďalšia metóda z tejto oblasti je demonštrovanie. Ide o metódu, ktorá je radená k metódam používaných mimo pracovisko. Táto metóda sprostredkováva znalosti a zručnosti názorným spôsobom za použitia audiovizuálnej techniky, počítačov, trenažérov, predvádzaním pracovných postupov či funkčných vlastností a obsluhy jednotlivých zariadení vo výukových dielňach, na vývojových pracoviskách alebo v podnikoch vyrábajúcich tieto zariadenia. Do vzdelávania vnáša dôraz na praktické využitie znalostí a orientuje sa viac na rozvoj zručností. Jeho výhodou je to, že si účastníci vzdelávania vyskúšajú svoju zručnosť v bezpečnom prostredí bez rizík spôsobenia závažnejších škôd. Nevýhodou je to, že podmienky vo vzdelávacom zariadení a na skutočnom pracovisku sú rozdielne. Problémom môže byť aj schematickosť výučby, či zjednodušovanie riešení, ktoré sú obvykle v praxi odlišné.⁸⁸

3.3 Výber metód

Obecne platí, že vo vzdelávaní dospelých neexistuje „jediná správna“ alebo univerzálna metóda. Určité metódy sa využívajú pri predávaní či osvojovaní vedomostí a znalostí a iné zase pri zvládnutí zručností a rozvoji schopností, alebo pri ovplyvňovaní postojov a hodnotovej orientácie. Metóda, ktorá je ideálna pre všetkých, v každom čase, pre každú situáciu, teda metóda s veľkým M neexistuje. Každá z metód ma svoje výhody aj nevýhody.⁸⁹ Voľba a účinnosť metód vzdelávania dospelých závisí od cieľa,

---

⁸⁶ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.136

⁸⁷ KOUBEK, Josef. *Řízení lidských zdrojů: základy moderní personalistiky*. 3. vyd. Praha: Management Press, 2001, 367 s. ISBN 80-726-1033-3, s.252

⁸⁸ Tamtiež, s.252

⁸⁹ MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.115

obsahu a konkrétnych podmienok, ktoré realizáciu vzdelávacej akcie ovplyvňujú, vrátane vyspelosti a informovanosti účastníkov vzdelávacieho procesu. Metódy sa preto často kombinujú.⁹⁰

Základným znakom metód vzdelávania dospelých je orientácia na cieľ, ktorý je chápaný ako výstup z výučby, ku ktorému lektor aj účastníci postupujú. Súvislosť medzi cieľmi, formami a metódami možno ukázať na nasledujúcich príkladoch, ktoré odrážajú skúseností manažérov (metodikov) vzdelávania. Avšak platí, že úloha lektora je aj v tomto procese nezastupiteľná. Nutnosť zladit' ciele, formu a didaktickú metódu tvorí len rámec lektorského vystúpenia. Či toto dokáže lektor dosiahnuť, mnohokrát záleží len na ňom, konkrétnej situácii a možnostiach učenia dospelých účastníkov výučby.

Obrázok 1: Príklad vzťahov cieľov, foriem a metód výučby

Ciele výuky	Vhodné formy	Didaktické metódy
Doplnění a prohloubení vědomostí	Distanční vzdělávání Sebevzdělávání Přímá výuka	Přednáška Seminář Dialogické metody E-learning
Dovednost rozhodovat	Přímá výuka Kombinovaná výuka	Problémové metody Workshop Open Space Technology Výcviková firma
Schopnosti a dovednost komunikace	Přímá výuka Kombinovaná výuka	Problémové metody Koučink Studijní řešitelská činnost
Zdokonalit profesní návyky	Přímá výuka Kombinovaná výuka	Instruktáž Koučink Výcviková firma

Zdroj: MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9, s.157

Z hľadiska obsahu podmieňuje výver metódy charakter problematiky, spôsob myslenia v jednotlivých odboroch a charakter konkrétneho obsahu vzdelávania, v ktorom je obsah náročný na zapamätávanie, abstrakciu, názornosť apod. Pre prvý bod je charakteristické, že iné metódy vyžadujú spoločenskovedné disciplíny, v ktorých

⁹⁰ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.73

prevláda výklad, diskusia, riešenie prírodovedných, technických a iných problémov, ktoré preferujú demonštračné metódy, praktické cvičenia apod. Pre druhý bod je príznačný fakt, že napr. encyklopedický obsah, ktorý kladie dôraz na pamäťové učenie, na osvojovanie množstva informácií a poznatkov, je podmienený výberom metód výkladového charakteru. Typickým príkladom sú právne disciplíny, v ktorých keď je obsah koncipovaný problémovo, tomuto obsahu budú zodpovedať problémové metódy, akým je napríklad brainstorming, alebo prípadová štúdia.⁹¹ Obecné je možné túto kapitolu zhrnúť tak, že voľba metódy je závislá na konkrétnej výukovej situácii, ktorú tvorí súhrn všetkých zmieňovaných aspektov.

---

⁹¹ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky* 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 80 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6, s.73

4. VÝSKUM

4.1 Cieľ výskumu, stanovenie hypotéz, priebeh a metódy výskumu

Cieľom výskumu, ktorý som robila v rámci svojej bakalárskej práce, bolo zistiť účasť verejnosti a ich názor na jednu formu vzdelávania dospelých, a to konkrétne e-learningu.

Stanovenie hypotéz

Pre svoj výskum som si zvolila nasledujúce hypotézy, ktoré sa pokúsim potvrdiť alebo vyvrátiť:

Hypotéza č. 1: menej ako 50 % respondentov sa niekedy stretlo s e-learningom.

Hypotéza č. 2: e-learningu sa vo väčšine zúčastnili respondenti z vekovej kategórie do 40 rokov.

Hypotéza č. 3: väčšina respondentov bude názoru, že e-learning miesto klasického vyučovania, nie je tou správnou voľbou.

Priebeh a metódy výskumu

Výskumný súbor tvoria muži a ženy od 20 rokov. Dotazník bol rozoslaný pomocou e-mailu 64 respondentom, z ktorého odpovedalo 47 respondentov. Celková úspešnosť bola teda 73 %.

V dotazníku bolo položených celkom 9 otázok. Respondenti si mohli vybrať s pomedzi viacerých odpovedí. V dvoch otázkach mali na výber dve možné odpovede.

Vyhodnocovanie výskumu som robila kvantitatívnou analýzou a výsledky boli spracované do tabuliek a grafov so slovným komentárom.

4.2 Rozbor a porovnanie výsledkov

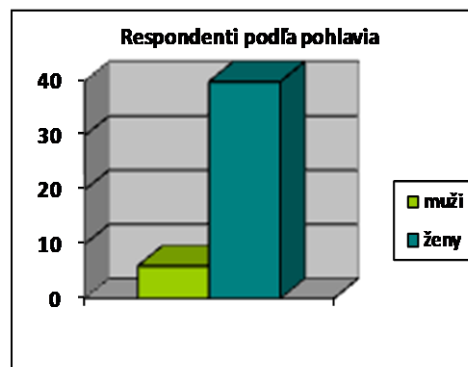
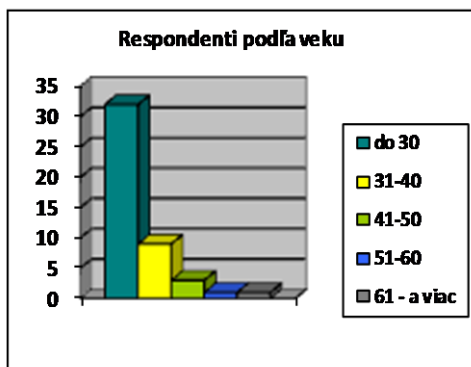
Otázka č. 1 a 2: Aký je Váš vek a pohlavie?

Tieto otázky mali zistiť vek a pohlavie respondentov z dôvodu aby som si mohla urobiť obrázok o najpočetnejšej vekovej skupine.

Vek	Muži	Ženy	Celkový počet
do 30	3	30	33
31-40	0	9	9
41-50	2	1	3
51-60	1	0	1
61- a viac	0	1	1

Z celkového počtu respondentov výskumu som týmito otázkami zistila, že najpočetnejšie sú 2 skupiny, a to respondenti vo veku do 30 rokov a 31-40 rokov. V skupine od 41-50 rokov boli len 3 respondenti, v skupine od 51-60 rokov bol 1 respondent a v skupine 61 rokov a viac bol tiež 1 respondent. Pomer medzi mužmi a ženami z celkového počtu 46 respondentov je 6 mužov a 40 žien.

Pre prehľadnosť som tieto výsledky spracovala do grafického znázornenia podľa veku jednotlivých skupín a podľa pohlaví:

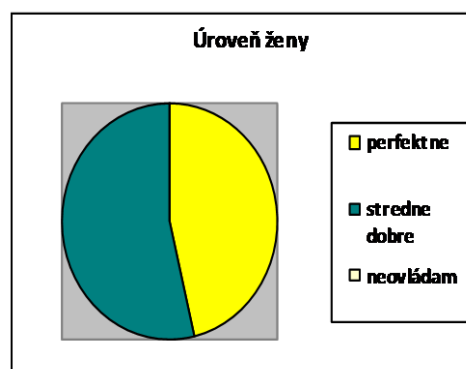
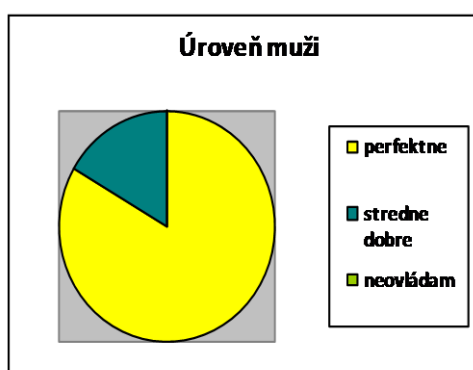

Otázka č. 3: Ako ovládate osobný počítač a internet?

Túto otázku som respondentom položila z dôvodu zistenia ich technologických a informačných znalostí.

Úroveň	Muži	Ženy	Celkový počet
perfektne	5	19	24
stredne dobre, ale občas mám problémy	1	22	23
neovládam	0	0	0

Z tabuľky je zrejmé že väčšina respondentov ovláda počítač. Z výsledkov vyplýva že z mužov perfektne ovláda počítač 83 % z toho 2 respondenti boli vo vekovej skupine do 30 rokov, 2 respondenti v skupine od 41-50 rokov a jeden v skupine od 51-60 rokov. 17 % dotázaných mužov ovláda počítač stredne dobre a patrili do vekovej skupiny do 30 rokov. Zo žien ovláda počítač 46 % perfektne, z toho 13 respondentiek patrilo do vekovej skupiny do 30 rokov a 6 žien patrilo do vekovej skupiny 31-40 rokov. 54 % žien ovláda počítač na stredne dobrej úrovni. Z toho 17 žien patrilo do vekovej skupiny do 30 rokov, 3 ženy do skupiny 31-40 rokov, jedna žena do skupiny 41-50 rokov, a jedna žena do skupiny 61 a viac. Pre prehľadnejšie zobrazenie prikladám grafy.

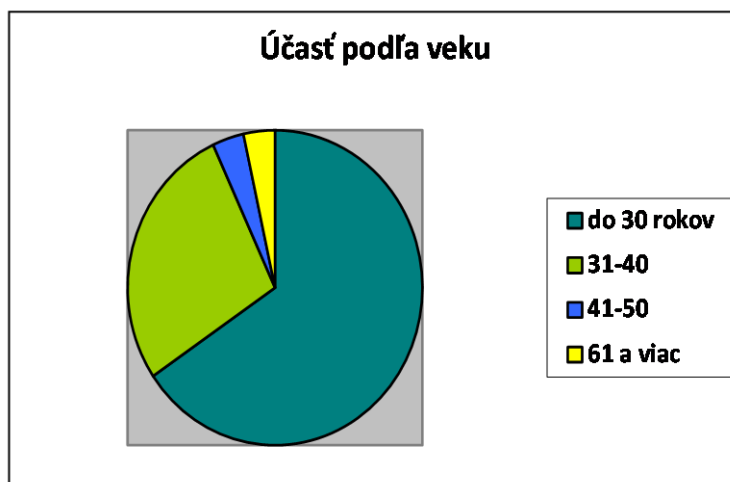

Otázka č. 4: Zúčastnil(a) ste sa niekedy e-learningového kurzu ako študent?

Touto otázkou som si chcela potvrdiť moju hypotézu.

	muži	ženy	celkový počet
áno	1	28	29
nie	4	14	18

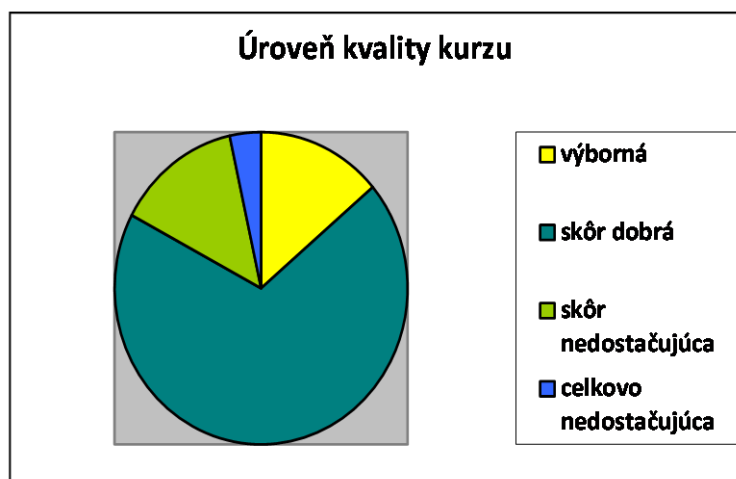
Z uvedeného vyplýva že e-learningovej formy vzdelávania sa zúčastnilo až 62 % opýtaných, čo vyvrátilo moju hypotézu, že sa e-learningového vzdelávania zúčastnilo menej než polovica opýtaných. Avšak potvrdila sa moja hypotéza č. 2, že e-learningovej formy vzdelávania sa zúčastnili väčšinou respondenti vo vekovej kategórii do 40 rokov, pretože z 29 kladných odpovedí 19 respondentov malo vek do 30 rokov, 8 respondentov malo vek od 30-40 rokov, 1 respondent mal vek od 41-50 rokov a jeden respondent mal vek od 61 a viac rokov. Pre lepší prehľad prikladám grafické znázornenie.

Otázka č. 5: Pokiaľ ste sa zúčastnili e-learningu, ako hodnotíte kvalitu Vami absolvovaného kurzu?

Hodnotenie	Muži	Ženy	Celkový počet
výborná	0	4	4
skôr dobrá	1	19	20
skôr nedostačujúca	0	4	4
celkovo nedostačujúca	0	1	1

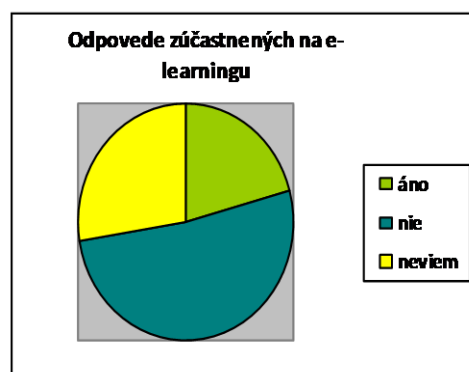
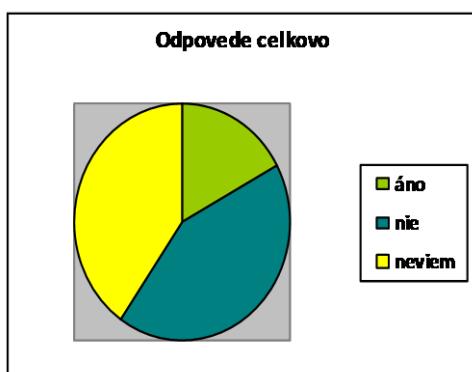
Z uvedeného vyplýva že väčšina respondentov 69 % považovala kvalitu nimi absolvovaného kurzu za skôr dobrú, a len 14 % ju považovalo za výbornú. 14 % hodnotilo kvalitu kurzu ako nedostačujúci a 1 respondent považoval kvalitu navštíveného kurzu za celkovo nedostačujúci.

Otázka č. 6: Je podľa Vás testovanie v e-learningu dobre ošetrené proti možnosti podvádzania?

	Muži	Ženy	Celkový počet
Áno	1	7	8
Nie	1	19	20
Neviem	4	15	19

Z celkových 47 respondentov na túto otázku odpovedalo 17 % áno, 43 % odpovedalo odpoveďou nie, a zvyšných 40 % odpovedalo, že nevie. Z tohto počtu sa však len 29 opýtaných zúčastnilo e-learningového vyučovania a z toho 20 % respondentov pokladá testovanie v e-learningu za chránené proti podvádzaniu, 52 % ho pokladá za nechránené a 28 % respondentov na túto otázku nevedelo odpovedať. Tak ako ostatné metódy vzdelávania ani e-learning za nezaobíde bez podvádzania a plagiátorstva. Predchádzať tomu sa dá vytváraním zadaní, ktoré však vyžadujú originálnu vlastnú a problémovo orientovanú, výskumnú a experimentálnu prácu študenta, čo je však pre tútora veľmi náročné. Pre lepšiu prehľadnosť som výsledky zobrazila graficky.

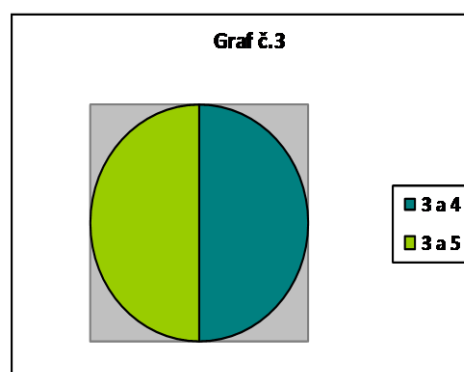
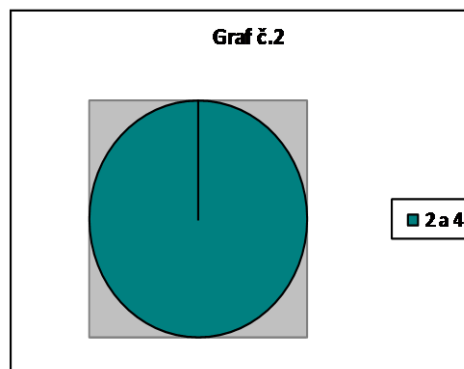
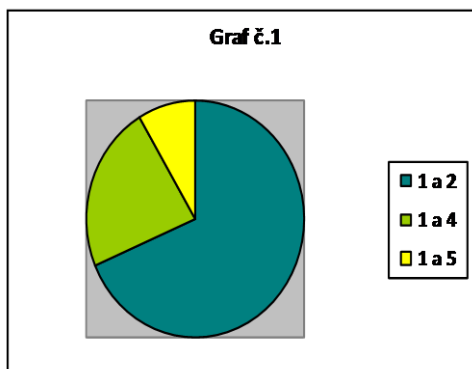

Otázka č. 7: Za výhody e-learningu považujem (označte 2 odpovede)

35 respondentov za výhodu e-learningu považuje dostupnosť 24 hodín denne od kadekoľvek, z toho 24 respondentov ako druhú výhodu uviedlo možnosť študovania vlastným tempom, a 8 respondentov uviedlo ako druhú výhodu odpadnutie časových a finančných nákladov spojených s dochádzaním na miesto výučby. 3 respondenti uviedli ako druhú výhodu presný prehľad o aktivitách študentov a učiteľov (graf č. 1).

10 respondentov ako výhodu považuje možnosť študovať vlastným tempom a z toho 10 respondenti uviedli ako druhú odpoveď, že ako výhodu pokladajú odpadnutie časových a finančných nákladov spojených s dochádzaním na miesto výučby (graf č. 2).

2 respondenti uviedli ako prvú výhodu možnosť overovať si priebežné znalosti a z toho 1 respondent uviedol ako druhú výhodu presný prehľad o aktivitách študentov a učiteľov a 2 respondent uviedol ako ďalšiu výhodu odpadnutie časových a finančných nákladov spojených s dochádzaním na miesto výučby (Graf.č3). Pre presnejšie zobrazenie prikladám grafy.

Vysvetlivky:

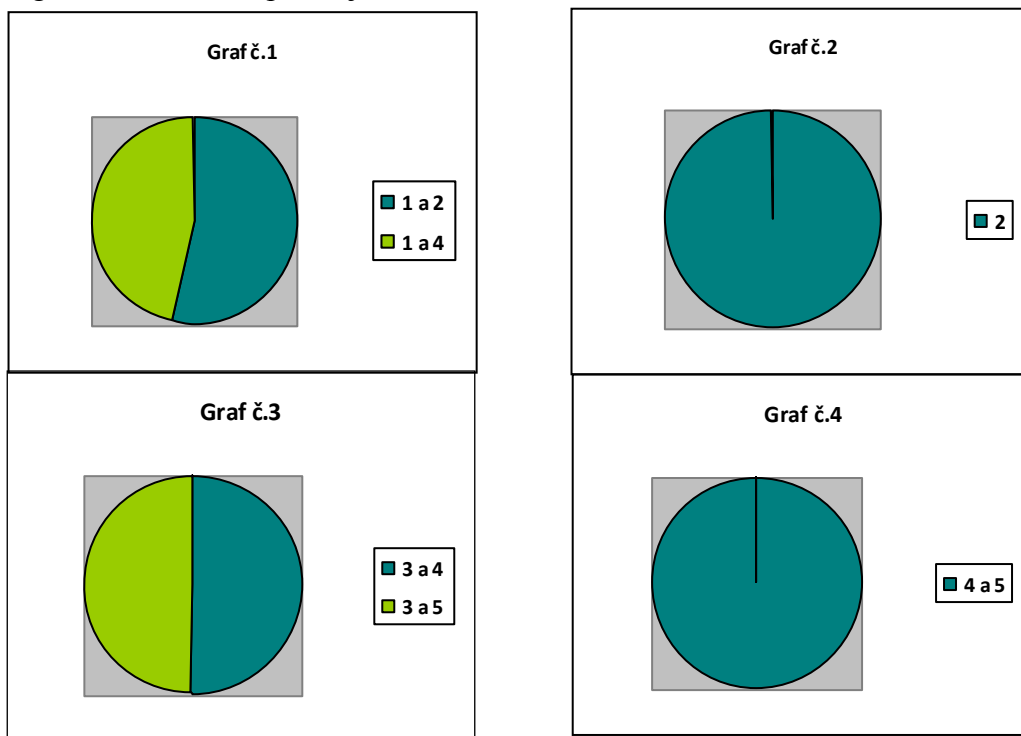
1. Dostupnosť 24 hodín denne od kadekoľvek
2. Možnosť študovať vlastným tempom
3. Možnosť overovať si priebežne znalosti
4. Odpadajú časové aj finančné náklady spojené s dochádzaním na miesto výučby
5. Presný prehľad o aktivitách študentov a učiteľov

Otázka č. 8: Za nevýhody e-learningu považujete? (označte 2 odpovede)

Z celkových 47 respondentov 28 respondentov považuje za nevýhodu nemožnosť komunikácie s lektorom a z toho 15 respondentov označilo ako druhú odpoveď absenciu interakcií so spolužiakmi a 13 respondentov považuje ako druhú nevýhodu náročnosť na vlastnú vôľu a motiváciu k štúdiu (graf č. 1). Absenciu interakcie so spolužiakmi ako prvú odpoveď označilo 12 respondentov. A z toho 12 označilo ako druhú odpoveď náročnosť na vlastnú vôľu a motiváciu k štúdiu. Nutnosť dobrej znalosti ovládania počítača a internetu označili 2 respondenti z toho 1 respondent uviedol ako druhú odpoveď náročnosť na vlastnú vôľu a motiváciu k štúdiu a 1 respondent považuje za druhú nevýhodu vysoké nároky na prípravu kurzov (graf č. 3). Náročnosť na vlastnú vôľu a motiváciu uviedlo ako jednu z nevýhod 5 respondentov a z toho 5 uviedli ako druhú nevýhodu vysoké nároky na prípravu kurzov (graf č. 4).

V grafe sa nachádza presnejšie zobrazenie.

Vysvetlivky:

1. Nemožnosť komunikácie s lektorom
2. Absencia interakcie so spolužiakmi
3. Nutnosť dobrej znalosti ovládania počítača a internetu
4. Náročnosť na vlastnú vôľu a motiváciu ku štúdiu
5. Vysoké nároky na prípravu kurzu

Otázka č. 9: Mal by podľa Vás e-learning nahradit' v budúcnosti klasické formy vzdelávania?

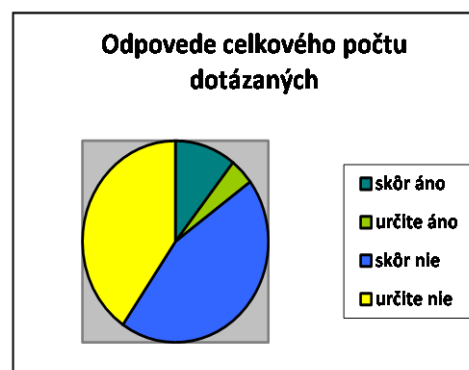
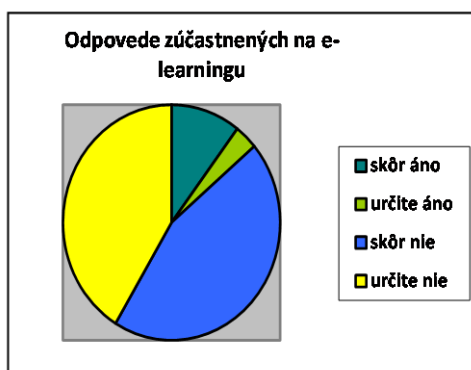
odpoveď	zo zúčastnených na e-learningu	z celkového počtu dotázaných
skôr áno	3	5
určite áno	1	2
skôr nie	13	21
určite nie	12	19

Z celkového počtu 47 respondentov na túto otázku odpovedalo 11 % odpoveďou skôr áno, 4% respondentov odpoveďou určite áno, 45 % respondentov odpovedalo odpoveďou skôr nie a zvyšných 40 % respondentov odpovedalo odpoveďou určite nie.

Z 29 respondentov, ktorý e-learning zažili na vlastnej koži, odpovedalo 10 % respondentov odpoveďou skôr áno, 3% odpovedali určite áno, 45 % respondentov odpovedalo skôr nie a zvyšných 42 % odpovedalo určite nie.

Z týchto odpovedí vyplýva že 86 % zúčastnených na e-learningu a 85 % celkových opýtaných, nesúhlasí s tým aby e-learning nahradil klasické formy vzdelávania. Čím sa aj potvrdila moja hypotéza č. 3. Myslím si, že je to spôsobné tým, že väčšina opýtaných považovala za nevýhodu nemožnosť komunikácie s lektorom a absenciu interakcií so spolužiakmi, čo v ich názore na túto otázku zavážilo.

Pre lepší prehľad výsledkov, prikladám grafy.

4.3 Záver výskumu

Na základe vopred stanovených otázok som zistila názor opýtaných na e-learning. Pomocou odpovedí na dané otázky som sa pokúsila overiť alebo vyvrátiť moje hypotézy. Hypotéza č. 1 sa mi nepotvrdila, pretože viac ako 50 % oslovených sa e-learningu zúčastnilo. Zároveň sa mi však potvrdila hypotéza č. 2, pretože e-learningu sa zúčastnili vo väčšine osoby, ktoré nepresiahli vek 40 rokov. Myslím si, že je to spôsobené tým, že mladšia generácia prichádza do kontaktu s informačnými technológiami častejšie, a staršia generácia dáva prednosť klasickému vzdelávaniu. Tretia hypotéza sa mi potvrdila, pretože väčšina oslovených nesúhlasí s nahradením klasického vzdelávania e-learningom.

Prínos e-learningu môže byť vysoký, pokiaľ je zvolený správny prístup. Nové pokročilé technológie kombinované so spoľahlivými klasickými stratégiami umožňujú, aby učenie bol adresný, individuálny, interaktívny a pútavý proces, ktorý je integrovaný do každodenného života študujúceho. Táto integrácia potom umožňuje skutočné zvyšovanie efektivity učenia.

ZÁVER

Svet sa neustále mení a vyvíja. Menia sa technológie vo všetkých oblastiach služieb a podnikania, vzrástla potreba jazykovej vybavenosti. Získané znalosti a zručnosti zo školských lavíc, najmä u staršej generácie nepostačujú pre výkon celej rady profesií. Aj preto sa množstvo inštitúcií zaoberá práve vzdelávaním dospelých.

Cieľom mojej bakalárskej práce bolo ukázať a charakterizovať metódy a formy vzdelávania dospelých. V teoretickej časti som na základe štúdia odbornej literatúry popísala historický vývoj vzdelávania dospelých. Následne som druhú časť využila na rozobratie konkrétnych foriem vzdelávania, ktoré som v úvode definovala a zaoberala som sa delením z rôznych pohľadov. V nadväzujúcej časti som sa zaoberala popisom jednotlivých foriem výučby a ich použitím v praxi. Záver kapitoly je venovaný e-learningu ako fenoménu informačnej doby. Tretiu časť práce tvoria metódy vzdelávania dospelých, kde som na začiatku definovala pojem a zaoberala som sa klasifikáciou podľa jednotlivých kritérií. V nasledujúcej kapitole som detailnejšie popísala zástupcov jednotlivých metód. Kritériom delenia bola interakcia medzi lektorom a účastníkom. Záver som venovala problematike výberu vhodných metód pre výučbu.

Praktická časť práce bola venovaná výskumu jednej z foriem vzdelávania dospelých, s ktorou som sa zaoberala v teoretickej časti. E-learning je forma pomerne nová preto, som sa v praktickej časti zamerala na skúsenosť ľudí s touto formou a ich názory a postoje týkajúce sa e-learningu. Aj napriek tomu, že väčšina respondentov má skúsenosti s výučbou cez e-learning, očividne nepokladajú túto formu za kvalitný ekvivalent klasického spôsobu vzdelávania. Na jednej strane síce má svoje nepopierateľné výhody, ku ktorým hlavne patrí finančné odľahčenie a prispôsobenie štúdia vlastným časovým možnostiam, ale na druhej strane chýba osobný kontakt s vyučujúcim a študentmi, čo sa dá podľa mňa považovať za veľkú nevýhodu tejto formy.

Takže ak už sa dospelý človek rozhodne vzdelávať, je len na ňom akú z foriem alebo metód si vyberie. Každá s nich má svoje výhody a nevýhody, preto by si mal starostlivo naštudovať a zvážiť, ktorá z nich mu bude najviac vyhovovať.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Zoznam použitých českých zdrojov

1. BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky I*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, 77 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1192-X
2. BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 216 p. ISBN 80-864-3223-8
3. BOČKOVÁ, Věra, Marie NOVÁKOVÁ a Miloslav ŘEHÁK. *Nárys didaktiky dospělých: určeno pro posl. oboru andragogika. 2., upravené a dopl. vyd.* Olomouc: Univerzita Palackého, 1991, 80 s. ISBN 80-706-7035-5
4. EGER, Ludvík. *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. Vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 171 s. ISBN 80-704-3398-1
5. KOUBEK, Josef. *Řízení lidských zdrojů: základy moderní personalistiky*. 4. rozš. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2007, 399 s. ISBN 978-80-7261-168-3
6. MUŽÍK, Jaroslav. *Androdidaktika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2004, 146 s. ISBN 80-735-7045-9
7. MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1, vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-723-8220-9
8. PALÁN, Zdeněk. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2003, 199 s. ISBN 80-867-2303-8
9. PAŠKA, P. *Základy pedagogiky dospělých*. Bratislava: Obzor, 1976
10. PATZAK, Václav. *Lidové školy pro dospělé: Organisační a formy*. Praha: Masarykův lidový ústav, 1928
11. VETEŠKA, Jaroslav. *Nové paradigma v kurikulu vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Educa Service, 2009, 344 s. ISBN 978-80-87306-04-8

Zoznam použitých internetových zdrojov

1. FISCHEROVÁ - KATZEROVÁ, Vlad'ka. ÚVOD DO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH. In: [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: http://www.volny.cz/ajak-cl/file/Uvod_do_vzdelavani_dospelych.pdf
2. PALÁN, Zdeněk. Andragogický slovník. In: [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník>
3. *Slovník akademických pojmů*. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.vysokeskoly.cz/akademicky-slovník/heslo/prezencni-studium>
4. [online]. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/CZ_CS.pdf
5. STRÍTESKÁ, Hana. Historie e-learningu v České republice. In: [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2003p/xstrites.htm>
6. Začínáme s e-learningem. In: [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://vsportal.osu.cz/showCategory8ece.html?kod=85>

Zoznam ostatných zdrojov

1. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů*. 22. 4. 1998. ISSN 1211-1244

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A - Dotazník.....	I
---------------------------	---

PRÍLOHY

Príloha A – Dotazník

Dotazník

Vážený respondent,

Dovoľte mi, aby som Vás požiadala o vyplnenie tohto dotazníku. Dotazník je anonymný a bude podkladom k bakalárskej práci.

1. Aký je Váš vek?

- a) do 30
- b) 31-40
- c) 41-50
- d) 51-60
- e) 61 a viac

2. Aké je Vaše pohlavie?

- a) žena
- b) muž

3. Ako ovládate počítač a internet?

- a) perfektne
- b) stredne dobre, ale občas mám problémy
- c) neovládam

4. zúčastnil(a) ste sa niekedy e-learningového kurzu ako študent?

- a) áno
- b) nie

5. Pokiaľ áno, ako hodnotíte kvalitu Vami absolvovaného kurzu?

- a) výborná
- b) skôr dobrá
- c) skôr nedostačujúca
- d) celkovo nedostačujúca

6. Je podľa Vás testovanie v e-learningu dobre ošetrené proti možnosti podvádzania?

- a) áno
- b) neviem
- c) nie

7. Za výhody e-learningu považujem (označte 2 odpovede)

- a) Dostupnosť 24 hodín denne od kadekoľvek
- b) Možnosť študovať vlastným tempom
- c) Možnosť overovať si priebežne znalosti
- d) Odpadajú časové aj finančné náklady spojené s dochádzaním na miesto výučby
- e) Presný prehľad o aktivitách študentov a učiteľov

8. Za nevýhody e-learningu považujete? (označte 2 odpovede)

- a) Nemožnosť komunikácie s lektorom
- b) Absencia interakcie so spolužiakmi
- c) Nutnosť dobrej znalosti ovládania počítaču a internetu
- d) Náročnosť na vlastnú vôľu a motiváciu ku štúdiu
- e) Vysoké nároky na prípravu kurzu

9. Mal by podľa Vás e-learning nahradiť v budúcnosti klasické formy vzdelávania?

- a) určite áno
- b) skôr áno
- c) určite nie
- d) skôr nie

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Zuzana Kňazková

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Metódy a formy vzdelávania dospelých

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 45

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 6

Počet ostatních zdrojů: 1

Vedoucí práce: Mgr. Bc. Simona Bejvlová